

ЛЬВІВ. 1930. ЧИСЛО 11

ВИХОДИТЬ РАЗ У МІСЯЦЬ

РІК ВИДАННЯ ШЕСТИЙ

Від Адміністрації

Пренумерата є платна з гори; щоби оминати перерви в посилці журналу, просимо о правильне виплачування належності.

До всякої кореспонденції в Редакцію і Адміністрацію просимо долучувати на відповідь 0-30 зл. поштовими значками.

В разі зміни місця побуту просимо завчасу нас про це повідомити, а на кошти зміни адреси прислати 0-50 зл. поштовими значками.

ОРИГІНАЛЬНІ

КИЛИМИ Й МАКАТИ

проекту
і праці

О. О. КУЛЬЧИЦЬКИХ

можна набути

в „НОВІЙ ХАТІ“.

ВЕЛИКИЙ ВИБІР!

Макати від 25 зол. — в гору. Килими від 50 зол.

Випозичальня книжок!

Випозичальня книжок!

ІЗМАРАГД

Львів, вул. Костюшка 5

Постійно поповнювана новими виданнями українськими, польськими, німецькими російськими, англійськими і французькими

Відкрита кожного дня від год. 9—19

- - - Всі шкільні лектури завжди на складі - - -

Запросини до передплати на рік 1930—1931.

З 1-им жовтня 1930 р. почався четвертий рік існування **одинокого українського популярно-наукового журналу**

„ЖИТТЯ І ЗНАННЯ“

На рік вийде 12 чисел. Кожне число по 32 сторінки багато ілюстроване.

Журнал подає знання з різних галузей науки й життя, висвітлює всі важні питання науки й життя в загально доступний спосіб, подає звістки про найважливіші й найновіші досягнення, здобутки й винаходи в науці й техніці і є багатим джерелом для доповнення й поширення знання, для самоосвіти, для викладів і грімкого читання по читальнях і кооперативах.

Тому „Життя і Знання“ повинно знаходитися в кожній українській родині, кожній українській читальні й кооперативі — тому „Життя і Знання“ повинні передплачувати всі, що займаються освітньою й культурною працею посеред нашого народу, а перш за все наше Світле Духовенство і ВП. ПП. Адвокати, Лікарі, Інженіри, Учителі, Промисловці, а також всі школи, Всесіди й Клуби як у краю так і за кордоном.

Передплата на рік вносить 18 зол., на 6 місяців 9 зол., на 3 місяці 5 зол., поодинокі числа коштують 2 зол.

Просимо прислати передплату.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ Й АДМІНІСТРАЦІЇ:

Львів, Ринок 10, II пов., Товариство „Просвіта“.

Секундар Загального шпиталю у Львові

Др. Софія Парфанович

спец. жіночих хворіб і акушері, ординує від 3—5 попол. у Львові, вул. Домагалічів 2/II. (бічна Охронка).

АЛЬБОМ

УКРАЇНСЬКИХ ВИШИВОК

6 таблиць узорів видання „Нової Хати“.

Взори гуцульські, буковинські, сокальські, чернігівські в добірному виконанні.

Ціна примірника в гарній окладинці 5 зол.

Замовляти можна в адміністрації „Нової Хати“, Ринок ч. 39 і в усіх українських книгарнях.

Книжки й журнали надіслані до редакції:

(Просимо авторів і видавців надсилати нам свої видання для обміну й поміщення в окій рубриці).

„Жіноча Доля“, — двотижневик, для українського жіноцтва, Коломия, ч.ч. 38—42.

„Žensky Svet“, — місячник, Любляна (Югославія), ч. 10.

„Літературно Науковий Вістник“, місячник, Львів 1930, ч. 10.

„Нові Шляхи“, — літературно-науковий, мистецький і громадський журнал, Львів 1930, ч. 10.

„Світ дитини“, — місячник, Львів, ч. 10.

„Життя і знання“, ілюстрований місячник, Львів 1930, ч. 13.

„Учительське Слово“, орган Взаємної помочі Українського Учителства, Львів, ч. 14.

„Літопис Червоної Калини“, ілюстрований журнал історії та побуту, 1930 р., ч. 10.

„Неделя“, Ілюстровани Лист, Београд. Тижневик.

„Вісти з Лугу“, письмо присвячене луговим і січовим справам, просвіті і науці, ч. 10.

„Шлях виховання й навчання“, педагогічно-методичний місячник, ч. 8.

„Hospodinské Listy“, měsíční časopis pro hospodyňky, ч. 7.

„Eva“, časopis moderní ženy, Praha, ч. 24.

До цього числа долучуємо таблицю кольорових узорів.

Почтову оплату заплачено гуртом.

Należytość pocztową uiszczono ryczałtem.

ЖУРНАЛ ДЛЯ ПЛЕКАННЯ ДОМАШНОЇ КУЛЬТУРИ
ВИХОДИТЬ РАЗ У МІСЯЦЬ

РІК VI.

ЛЬВІВ, ЛИСТОПАД 1930.

Ч. 11.

ЗМІСТ: * * О. Вер: Скажи мамі!... Афоризми. О. З.: Олена Пчілка. Дамян М. Горнятківський: Роль жінки в повстанні українського народного мистецтва. Микола Матіє-Мельник: Українко! У справі народньої ноші. Анкета. Уляна Кравченко: Хризантеми. Олена Пчілка: Соловйовий спів. Різні вісти. Про українську моду. Др. Софія Парфанович: Сні чи донька? Звіdomлення. У справі жіночої ремісничої бурси у Львові. Листування редакції. Хто поради? З нашого досвіду. Приписи. Степан Цвайг: Жінка і кравець. Ілюстрації: Олена Пчілка з дочкою Оксаною в 1911 р. Народний одяг на Лемківщині, "чуганя" (зпереду, "чуганя" ззаду). Могила бл. п. директорки Марії Прямівної в Лолни. Зразки народніх строїв на виставці в Перемишлі. Дівоча ремісничка бурса при Янівській вул.

* * *

Гей! закрутився буревій по нашій тут землі. Закрив нам сонце в небесах, посипав жовтим листом долі, на душу холодом лягає. Невжеж це сон? Де ще недавно спів лунав, тепер вороння краче — де лан колоссям філював, тепер лиш стерня голе. Немов татарва перейшла... кровавий шлях... нагайки свист ще гомін повторяє... Сумують комини без диму, хати без стін... без батька сиротята. Стільки літ праці, поту, крови, культурних здобутків раба-невольника і мент... усе в руїну повернув... в кладовище надій.

Невжеж? Так ні! Хоч впали наші стяги рано, так духа в нас ніхто не вб'є. Важке переживаєм лихоліття та невжеж нам руки опустити і безрадно жалісний клич отчаю S. O. S! кидати в байдужню Європу?

Тому двигнімся! Вже нераз судьба нас довбнею товкла — товче і нині.

Ми жінки вставаймо перші. Розпалім в серцях новий вогонь надії, нове життя плекаймо на руїнах. Забудьмо, що нас ділить, а злучімся цим одним, що в усіх нас тепер на думці і на серці. До відбудови! Хай кожда сповнить свій обов'язок на своїй стійці — хай ні наміть не спиниться робота на жадній ділянці народнього нашого життя.

Будуймо зруйноване, лічим рани, осиротілим заступім батьків. Забудьмо буденні власні турботи й вигоди — з журливих Март біблійними Маріями станьмо, бо єдино в нас сьогодні на потребу: віра, витривалість, рівновага духа і солідарність усіх і вся!

O. VER

СКАЖИ, МАМО!...

Мамо! Мамо! Чи це сон був? Мамо!

...Хтось провадить мене —

Дай мені руку, мамо!

...Веде мене темними ярами, здається ось-ось прірва вирине й провалиться в темін непроглядну. Здається: ліс, — а щось важке повиснуло на вітях, на зелених, запашних колісах ялицях. Не можу дихати. Чаїться жах-тривога...

Страхиття докруги...

Тюрма грязю стогне, — прірва гадю дине, — мочар у темін тягне, — хмари оловом тяжать... З заду схований хтось. Ворожий, гідкий, злий... Чаїться смерть там — у корчах. Страхиття дине: Стогін, грязь, темін, жах...

— Хто це?

Хто це тремтучий, скулений, скривавлений, обдертий?..

Хто це — тут? Хто — там...

Жахом розкриті в мене очі питають того, що мене провадить. Та він мовчить. Показує мені важкі кайдани: йому зборонено щонебудь говорити.

— Хто ви?!

— „Тихо! Тихо! Ради Бога, тихо! Чого заходите в наші сховки! Напровадите на нас погоню! Ідіть собі! Ідіть!“

— Ні, скажіть мені, хто ви? Хто вас поранив? Чому ховаєтеся мов злочинці?

Благаю їх, щоби сказали. Я чую: вони близькі мені, рідні. Як би ти чула, як серце в мене товчється мамо!

У відповідь я чую зойк, такий проймаючий, жахливий стогін!

— За віщо-ж ви в такому безталанні?

— „Бо прадід мій і дід був безталанний, бо наїзди кочовиків і панщина вертає... Бо безталання то проходить з роду в рід, — з роду в рід...“

Хто це говорить мамо? Вони не можуть поворухнути устами. Хто мені це все говорить? Значить, наїзники-кочовики напали на село й руйнують докруги села. Або пан, власник душ, знущається над кріпаками...

Чи так, мамо?

Невже ніхто не піде їм на поміч?

...Я чую крик дівчат. Я бачу, як біжать, втікають... Ось за одною гонить гурма дикунів... Де їхні шанки го-строкінчасті? Де їхні азіатські лиця?!

Проймаючі крики й ридання...

Я бачу дівчат... Сховай мене, мамо! Вони були такі молоді, були такі гарні, — тепер поганьблені, нещасні! В одній зболілі уста судорожно стиснені а очі вогнем кидають прокльони... А друга впала, мов скошена квітка, вяне, в неї немає вже сліз... А в цій очі переповнені страхиттям, божевільям на світ глядять, — а уста... співають!.. О, це має бути спів...

Я скричала, мамо, й зомліла... Ратуй мене, мамочко, ратуй!

...Мій провідник не знає співчуття. Невблаганий, він тягне мене далі крізь страхиття.

Я бачу, як пустіють села. Величезний ясир довгим шнуром возів воліється... Ночами, ночами вози скриплять. Кінями, волами батьків нелітні хлопці в ясир кочовикам добро зі сіл вивозять. Самі свою долю поганяють.

...Недавно ще, весною — літом співали їм жита чудову казку про добробут. Недавно ще цвіли по селах квіти... Тепер добро чужим послужить, а квіти стонані в грязюці... В хати недобитків запухлий голод заглядає...

Ось... тут припряжені мов скот до воза люди... крик материй, зойки дітей, виття ранених — сльози батьків і кров, — і кров...

Защо їх тільки гине, мамо?!

Я чую крики, чую жах, тривогу, і муки, муки тисячів невинних...

Ах, мамочко! Чого мені приснився сон такий жахливий?!

Як добре це, що я проснулася, мамо! Надармо тривожила! Не знаю, мамо, чому мені здавалося, що все це діється тепер, що вже й на нас ідуть ті нелюди! Се — неможливе! Яка я нерозумна! Час наїздів кочовиків давно минув і панщина тільки в історії остала.

Чому-ж товчється в мене серце, мамо! Скажи мені, та прожени тривогу! Тепер нема вже злих людей на світі?! Чого-ж мовчиш, ти мамо! Чого дрозини і оглядаєшся трі-вовно? Я бачу в тебе сльози! Що це?!

Що це шумить, що це за гамір, мамо!

Ті зойки... стогони...!

Боже! То крик! То кров!

Мамо!

То тільки сон, то тільки сон, мамочко?...

АФОРИЗМИ

Ідея, яка не є небезпечна, не варта зватися ідеєю.

Невдоволення це перший крок у поступі одиниць і націй.

Коли нація зречеться свого права й свого обов'язку самій бути діяльною, коли полишить державі дефінітивне поладнання своїх найживотніших інтересів — така нація сама собі підписує посвідку смерті.

Витривалість і глибока віра — дві сили, які приносять успіх.

В життю одиниць і в життю народів один закон: хочеш, щоб життя покращало, будь готов своє віддати.

Хто боязко дрозить, щоб не втратити життя, той ніколи не зможе ним радуватися.

Побідником буває той, хто вірить у можливість стати ним і по двадцяти невдачах.

Стид — свого рода гнів на самого себе. Колиб ціла нація справді застидалася самої себе, вона сталаб львом, готовим до скоку.

Хоч сліпі нас не бачать — ми таки є.

ОЛЕНА ПЧІЛКА

Не що давно наспіла до нас вістка, що в далекому і так близькому всім нам Києві померла Олена Пчілка (Ольга Косач-Драгоманів).

Біля могили її геніяльної дочки Лесі Українки, на Байковому кладбищі, похоронено її дня 7 жовтня ц. р.

Редакція „Нової Хати“ знайомила ближче своїх читачок з цією визначною постаттю жінки-письменниці і жінки-громадянки, в основному огляді¹⁾ її літературної й громадянської праці, святкуючи в минулому році 80-і роковини її уродин.

На жаль не маємо змоги зайнятися вже тепер ближчою аналізою й оцінкою її багатой літературної спадщини.

Само зібрання та опрацювання, хочби лише тих творів, що були розкидані по різних галицьких альманахах і журналах і мали загальний та безпосередний вплив на вироблення світогляду й літературного смаку нашого громадянства взагалі, а нашого жіноцтва зокрема, вимагає чимало совісної праці. Літературного досліду і поновного спопуляризованні серед молодшого покоління ждуть ще всі ці її оповідання та новелі, що були поміщені такі у нас в жіночій альманаху „Перший Вінок“, в „Зорі“, „Життю і Слові“, „Літературно-Науковому Віснику“, діточім журналі „Дзвінок“, не кажучи вже про ці літературні, публіцистичні та наукові праці, що протягом свого довголітнього віку, поміщувала в менш поширених у нас, придніпрянських виданнях.

Збірки оповідань Олени Пчілки у нас мало знані, листувати в старих річниках „Зорі“ чи „Київської Старини“ не кожному доводиться і молодшому поколінню вона знала лише, як матір Лесі Українки.

Коли йде мова про Олену Пчілку, — мимовільно виростає в нашій уяві могутня постать її віщої дочки. І через те власне, через постійне порівнювання її з Михайлом Драгомановим чи Лесею Українкою — прикладається в нас до її творчості інше мірило, як до творчості якої небудь іншої письменниці, якій не пощастило стати матір'ю пророчиці національного відродження.

Тимчасом оповідання Олени Пчілки можна поставити сміло поруч творів тих українських письменниць, що працювали перед чи рівночасно з нею, як Ганни Барвінок, Марка Вовчка, Дніпрові Чайки; ще нині читається їх з великим інтересом і як малюнки даної доби матимуть вони все свою цінність.

І коли оцінюємо заслуги Наталі Кобринської, що виданням жіночого альманаху „Перший Вінок“ зрушила галицьке жіноцтво з дотеперішньої байдужности та заскоружности, не можемо не ставити все поруч неї Олени Пчілки, яка в такій же мірі працею та матеріальними засобами причинилася до зложення й видання альманаху. Таксамо виховувала своїми працями, міщеними в галицьких журналах, жіноцтво з інтелігентських кругів, цілі покоління попаданок 80-их років, що не зазнавши самі систематичної освіти, стали домагатися її для молодших поколінь.

Зацікавлення Олени Пчілки працею й змаганнями галицького жіноцтва не було звязане з часом видавання „Першого Вінка“, ні поміщення її творів у галицьких журналах. Заховалось воно до пізньої старости, перетривало велику хуртовину, що знялась над Україною в роки світової й горожанської війни.

Ще в минулому році передавала через Львовян, що гостювали в Києві, привіт для Константи́ни Малицької і „Кружка ім. Ганни Барвінок“ та цікавилася, як га-

лицькі жінки обходили річницю видання першого альманаху.

Проживаючи за молодих літ на Волині, в Луцьку, Звягелі, Колодязному зуміла вона віднайти й зберігти для майбутніх поколінь багаті скарби народньої творчости, що заховались у тій дрімучій, „волинській, тихій стороні“: чисту, звучну мову, пісню, орнамент, пошу.

Виданий Оленою Пчілкою в Києві 1876 і 1879 році збірник українського орнаменту, був загально поширеним і чи не одним тоді у нас альбомом вишивок. У кожній інтелігентній родині мали цей збірник узорів зі світливою авторки, в стилевім вбранню волинської молодиці.

Олена Пчілка з дочкою Оксаною в 1911 р.

Збірник її вишивок, і додана до нього студія про український орнамент, захопила сільське інтелігентне жіноцтво й спонукала зацікавитися вишивками нашого села, що лежало по цей бік кордону. Посередньому впливови Олени Пчілки треба завдячити багату збірку вишивок, зладжену „Клубом Русинок“ на красу виставку 1894 р., видану відтак окремим виданням.

Оригінальна ця збірка знаходиться тепер в музеї Наукового Товариства ім. Шевченка.

І тепер, коли минуло пів віку від появи так поширеного в нас альбому її вишивок, ми — прихильниці українського народнього мистецтва найкраще вшанували б пам'ять великої письменниці, матері й громадянки, якби систематично й послідовно, з такою любов'ю як вона, працювали для цієї галузі народньої творчости.

О. З.

¹⁾ Див. ч. 8—9 з 1920 р.

РОЛЯ ЖІНКИ В ПОВСТАВАННІ УКРАЇНСЬКОГО НАР. МИСТЕЦТВА

(Продовження)

III.

Велику культурну вартість має крім орнаменталістики великодніх яєць ще й їхня обрядова сторінка в значінні звичаїв при крашенні й призначенні писанок. І хоча ця ділянка не лучиться тісно з нашою темою, то всеж таки вижеться з нею посередню, містить в собі багато літературних елементів, отже виявляє тим самим знову мистецький характер і остає в загальному зв'язку з творчістю українського жіноцтва. Навіть більше — картина проявів первісних змагань в артистичному й релігійному руху на Україні була би неточна, якщо ми не доповнили би її бодай зарисом найзамітніших уявлень і легенд, а що лише тоді зрозуміємо справжню вагу місії української жінки. Бо нема сумніву, що їй треба приписати рівнож всі чудові оповідання про мету писання крашанок.

В селі Гриняві на Гуцульщині зберігся незвичайно цікавий, давний переказ, який найкраще ілюструє, яке значіння мало крашення великодніх яєць. „Жив колись і досі ще живе десь у темному ярі злий дух Пекун, наче другий Ірод, прикований дванацятьма ланцюгами до скелі. З того жахливого місця він висилає і далі шле своїх слуг, малих чортенят, на обзирини по цілій землі. Коли котрийсь із них вертає, Пекун питає його: „чи говорять люди до тебе, чи ні?“ Якщо він почує, що не говорять, що гніваються, тоді тішиться, бо то його люди. Далше питається Пекун: „чи діти шанують своїх родичів, чи ні? Чи сусід чигає на сусіда, чи ні? Чи жінки пишуть писанки, чи ні?“ Коли-ж його післанці скажуть, що пишуть, що сповідаються і живуть зі собою в згоді, тоді він аж заходиться від плачу, бо ті — що пишуть писанки, то не його люди. Плачучи, Пекун силкується зірвати ланцюги, тому ковалі скріплюють залізо й як довго будуть приковувати його, так довго він не зірве кайданів. Але це залежить тільки від того, чи жінки писатимуть писанки, чи ні. Як довго вони будуть писати, так довго стоятиме світ, а коли перестануть, настане кінець світа“.

В дусі українських народніх вірувань, писанки мають виразні прикмети талісману. Їх держать по хатах для охорони від недуг, грому, від усяких злиднів і горя. Інтуїція нашого селянина силкується знайти засоби оборони перед руйнуючою силою природи в напрямі забезпечення власного майна, іноді — дуже невеличкого. Мужичка ріля, хата й стайня заведено наражені на безліч нещастя і тому вже підсвідомо родиться в уяві їх власника бажання протиділати всім стихіям. Прив'язання до свого добра й одночасно подив чи жах перед могутніми силами впливали на творення оригінальних поглядів, висказаних у безчисленних повірях, приказках і обходах. Найпопулярнішим засобом охорони господарства стала писанка вже давно. Бо перш усього вона могла сповнювати роль добродійної річі — з уваги на свою символіку й тому їй приписують силу здійснювати побажання господаря при відхилюванні небезпек та помочі в нещастю. Якій обрядовій цілі служила писанка в глибокій старовині, ще за поганських часів, — це закрито серпанком історичної тайни. Але беручи під розвагу її виїмкове значіння в уявленнях нашого селянства під теперішню добу, можна легко догадатися, що в давнину вона мусіла бути якимсь спеціально важним засобом релігійного культу. Навіть там, де сьогодні менше вже вірять в її притягаючу силу, всеж таки заховують чимало інтересних звичаїв, що являються останками колиш-

нього культу писанки. Її перемогло тільки одно знамя — хрест і домашня іконка, яку з повним довірям уживає нині селянин для охорони перед пожежою, бурею і щиро молиться до них серед горя.

Писанку уважають „чортогонем (від грецького слова *αποτροαιον*)“ річю, яка півечить шкідливу роботу злих духів, усуває всяку нечистоту й погань. Ще старинні римляни лікували недужих, натираючи тіло хворого яйцем. Вони думали, що недуга переходить із тіла в яйце, наслідком чого хворий приходив до здоров'я, однак таке яйце містило вже в собі з тою хвилею всі заразливі випари. Саме тому його треба було винести десь на манівці й там покинути. Розбивати затроєне яйце не відважився ніхто, бо скритий в ньому демон перейшов би негайно на цего, хто визволив би його з вязів і та людина ставала відтак жертвою, понала в ту саму слабкість. Нема сумніву, що подібні наївні приписи лікування мусіли існувати колись і в нас, тим більше, бо ще й досі стрічаємося з ними в деяких місцевостях на Україні, тільки наші „рецепти“ не є такі грізні, як староримські. Українські знахори вірять у лічище ділання писанки без прикрих наслідків для того, хто хотів би її опісля стовчи. Так приміром на Кубані лікують важку пропасницю в той спосіб, що на шию недужого завішують писанку, яка лежала в церкві в ночі під Великдень. Подібну методу примінують при жовтаці. Засушують кілька свячених яєць, відтак розтирають жовтка на порошок і це дають випити хворому з водою, або підкурюють його шкарлупками з крашанок. Отже тут бачимо етапи переходу в віруваннях від поганської форми до змін, у виді християнських практик.

Писанки уживають у нас також підчас пожежі при гашенні вогню. Її кидають в полум'я і воно повинно тоді потахнути. Але найбільше має помагати в цьому випадку перша пара яєць, крашена тоді, коли закладається плащениця або писанка, яку сам священник дарує в церкві. Ці освячені писанки кидають на случай пожежі з тої сторони, відкіля вітер віє, щоби завернути його на другий бік.

Великоднім яйцям приписують великий вплив на врожай. Тому селяни, йдучи весною перший раз у поле, беруть зі собою луншинки писанок і закопують до землі, бо це — на їх гадку, — має спричинити видатні жнива. На Вознесення ж підкидають червоно крашені яйця понад ланами зі житом, щоби колоски так високо піднялися, як високо летить крашанка. Навіть там, де збіжжа погано зросло, котять по полі писанку, щоби тим чином поправити стан засіву. В деяких місцевостях існує переконання, що крашанки — або хочби їхні шкарлупки, охороняють зерно від мишей і тому при звозженні зжатої збіжжя до хати, кладуть під снопи черепочки яйця. Писанки бережуть рівнож домашню худобу перед недугами й „навроченням“. Коли виганяють худобу в день св. Юрія, гладять ними коней від голови до хвоста й приговорюють „як яйце гладке та кругле, так і мій коник хай буде гладкий і ситий“.

Великодні яйця кладуть на могилах або закопують їх на цвинтарі. Іноді вибирається туди ціла рідня, щоби почастиватися свяченим із близькими собі помершими. Голова родини розбиває на хресті писанку й ділиться нею з рештою осіб, а хто зносеред них покладе на гробі свячене яйце, яке перший дістав, тоді покійник все почує, що до нього говорять.

На Україні зберігся давний переказ про „Рахманський Великдень“. Наші селяне вірять, що далеко від нас живе бідний нарід Рахмани, котрі не мають власного календаря й тому не знають, коли припадають Великодні свята. Отже щоби це звістити їм, треба кинути вапневі лушпинки на воду, які допливуть до Рахманії й її мешканці довідаються бодай таким робом про день Воскресіння. Для точності додаю, що декотрі дослідники ідентифікували слово Рахмани з грецьким Орхоменос, але той здогад не має ніяких підстав поза умовно подібною назвою.

Писанки зберігають врешті любовну силу, вони мо-

жуть викликати, або скріпити кохання. Однак парубки й дівчата обдаровують себе ними ще й за танок, або щоби викупитися від обливання у великодний понеділок. Та всеж таки найвідповіднішою хвилиною роздачі тих пестро-малюваних яєць є наші незрівнані гагілки. Тоді — коли по полях, вкритих молодю, зеленою травицею, несеється прекрасна обрядова пісня, в якій так багато змісту й поезії, коли на тлі старенької сільської церковці пере-сувається хорівід дівчат і хлопців одягнених у пишні народні строї, все вирається в тій картині в чудову цілість. І між тією співуючою громадою повстають нові чувства, нові бажання, а здійснити, закріпити їх має — писанка.

МИКОЛА МАТІЙ-МЕЛЬНИК

Українко!

Віки далекі потекли...
Писалася кровава слава —
З глибоких сумерків імлі
Історія Народу встала.
Підняв хтось із мрячаних глибин
Важкі завітні скрижалі
І було писано з билин
Про горді радощі й печалі...
„Въ началъ слово бѣ...
И си же быша времена“:
Як побіждали в боротьбі
Старі князі і дружина...
Як падав гордий Святослав
За честь Бдиної Землі —
І як Богдан границі клав...
І — як летіли журавлі...

Ось... тисячі німиз Могил
І лім покинутих траншей,
Хрестів, що вже із них лиш пил,
Над пам'яттю Борців-дітей...
Святинь руїни — їх тут стільки!
Останки збруї дорогої:
Шоломів крицевих причілки,
Панцирів прадідних сувої...

О, жінко й Твоє в річах тих
Ім'ення вписане навіки:
За ті страждання в днях важких
За Твої почини великі.
Бо-ж Ти кормила тих орлів,
Що йшли і несли всі удари,
Бо-ж Ти учила їх, що гнів
Є й буде мертвий все — без кари.
Бо вчила Ти своїх синів,
Що зрада пресоромне діло —
І зрадників, мов лютих псів,
Ти нищити казала сміло!

О, горда Ти, лицарська Мамо!
Любя своїх дітей завзятих,
На бій справляла їх із ханом —
З ордами темних сил заклятих!
На схід — веліла йти з Дону,
На захід — чорні тучі перти,
На північ — гнати до Затону

І на полудне йти і вмерти —
Або з побід вінки сплітати...
...Маги, Маги!...

Сама-ж Ти хату боронила
З бійниць на баштах золочених,
Одною немовля тулила,
Другою в ворогів скажених
Із лука тисяч стріл кидала!..
Сама чепіги в руки брала —
Святині, школи будувала
І всьому лад, як муж, давала.

Гей, жінко! Скільки лютих сльоз
Ти пролила з Путивля брам
І скільки, скільки, скільки раз
Ти йшла самотна в рідний храм?
І скільки раз горіла груди
По втрачених батьках, синах
І люте горе й чорна нудь —
В Твоїх годинах, думках — снах?!

А скільки раз тугий аркан
Тебе провадив на ралець —
І скільки-ж то і руки й стан
Кусав гадючий сирівець!..
Пекли в душі Тебе нераз
Бездонній сум, журні жалі,
Як ти дивилася... що гас
Твій плід на гострому палі...

Або й сама воліла смерть
Серед спраги, безвіддя й суші
І чашу, сповнену у щерть,
Спивала гордо в мурах Буші!!
Та не скомліла в боротьбі
І роду й віри не цуралась —
За те хай буде честь Тобі,
Що Ти не гнулась — хоч страждала.

...А нині — знову Ти звела
Свій цвіт на поле, як бувало...
Бо знов на нас нова хула —
І знов нам Калка, знов Каяла!

Та вже там... Мамо, бачиш Ти?
Не плачуть, домовин не тешуть;
Влестять у сонці їх щити,
Хоч Див реве й лисиці брешуть...

У СПРАВІ НАРОДНОЇ НОШІ

Верхній одяг чоловічий це найбільш різнобарвна й прикрашена частина його. В той час, коли жінка мережає й вишиває собі рукави різнобарвними нитками, так „що аж за очі хапають“, любить в золототканих запасах чи фотах, ті самі частини чоловічого одягу, сорочка чи штани, порівнюючи мало прикрашені. Селяни

Народний одяг на Лемківщині (Щавне, пов. Сянік)
„Чугама“ зпереду

кажуть, що не годиться парубкові ходити багато „вишиваному“, однак чому воно годиться ходити в ярко зашитому кинтарі або сердаку з червоними дармовисами та китицями з волічки? Тому що вишивання, це „бабська робота“, відповідають, а кинтар, це кушнірська. І хоч можна доказувати, що придення й шиття сорочки це теж „бабська робота“, то всеж таки переконання в народі не викорините.

Частини верхнього одягу чоловічого й жіночого бувають часто однакові, так що й відрізнити їх годі. Але завжди вони пристосовані до кліматичних умов околиці, тепло й щільно азгортають власника й бережуть його перед негодою.

Зовсім відмінною технікою прикрас відзначаються гупульські торбини. Овальної форми, завішені через плече на ремнях, вони так густо покриті везерунками й кріючками, що немає на них вільного місця. Народня фантазія розігралася тут буйно, щоби прикрасити торбину, предмет щоденного вжитку. Але й інші торбини „бесаги“ чи „тайстри“ ткані у вузькі смуги чи велику клітку, гармонійним добром красок доказують смак селянина, якого він затрачує, аж коли покидає простір села чи народню ношу.

В той час, коли торбина це предмет щоденного вжитку, то хустина вважається розкішю, яка має подекуди й обрядове значіння. Викінчення хустини буває мистецьке, тому що цьому предмету присвячує вишивальниця особливо багато уваги. Вишиває й мережає її часто дівчина своєму милому, вкладаючи в працю всю тугу свого кохання. Збираючись в неділю до церкви, затиєє молодича за пояс вишивану хустину, так щоби рубчиком виширала. В деяких околицях обвиває нею трійцю, коли йде на Йордан святити воду.

В цьому числі „Н. Х.“ закінчуємо анкету чоловічого одягу, а тим самим цілу анкету народної ноші взагалі. Добре булоб, коли б усі читачки, що подали досі відомості про жіночу одіж у своєму селі, відгукнулись на наш заклик і відносно чоловічої одіжі. Ще не пізно подати нам усі ті подробиці, щоби ми змогли їх використати для „Книги Знання“.

АНКЕТА

Верхня одіж

52. Подати всі назви верхньої одіжі, уживаної в селі.
53. З якого матеріялу і якої краски (полотно, бита вовна, купний матеріял, футро)?
54. Доки сягає свитка чи кожух (до пояса, до колін, до кісток)?
55. Як і чим застібається (на переді чи на боці)?
56. Як і чим прикрашують (волічкою, бляшками, вишивкою, гаптом, витинаною шкірою, дармовисами ітл.)?
57. Де розміщують прикраси на верхній одіжі (на грудях, біля шиї, кругом стану, на полах, на рукавах, кругом пахи)?
58. Яких красок уживають найрадіше для прикрас?

Торбина

59. Подати назви уживані в селі та розміри торбини в см.
60. З якого матеріялу виробляють торбини і якої краски (шкіра, тканина, готове сукно)?
61. Чим прикрашують торбину (бляшками, цвяшками, китицями з волічки)?

Народний одяг на Лемківщині (Щавне, пов. Сянік)
„Чугама“ ззаду

Хустина

62. Подати всі назви уживані в селі, та розміри хустини в см.
63. Як розміщена вишивка на хустині (на рогах, по середині)?
64. Яким способом вишивають та мережають (хрестиками, гладдю, низом, обміткою, кісочкою) і яка краска переважає?

УЛЯНА КРАВЧЕНКО

ХРИЗАНТЕМИ

Одні з останніх цвітів осені це — хризантеми.

Пересаджені з землі до горщиків — з початком сумної зими — вкрашають і розвеселяють нам кімнати своїми великими цвітами.

Вітчизною хризантеми є край Сходячого Сонця — Японія.

Були часи — коли хризантеми росли дико, незамітно — в тернистих гущавинах. Згодом ублагороднено ці квіти в численних відмінах. Сьогодні плекання й культ хризантем досягає в Японії — казкових розмірів.

Є дві головні відмини хризантем — перша — це рослина з одним білом і одним величавим квітом — друга відміна — багато бил, окритих тисячу дрібних, як сто-кратка — цвітів. Цвітуть вони цілу зиму від осені — деяких звуть поетично, як „Товаришки місяця“, — „Заморожене світло місяця“, — „Хвиля в заграві сонця“, — „Осінь хмара“, — „Гірська мла“, — і такі інші...

Хризантеми — символ чистоти, а також і символ єднання. Давне ім'я цієї рослини було: „Кукугава“ — що в Японців значить злука.

Мікадо Мутсагіто — на знак любові своєї до народу — вибрав золоту хризантему на герб свій — а також в році 1876 за ордер — який є найвищою відзнакою за геройський чин. Є це зірка-цвіт зложена з тринадцятих золотих листочків, біло емалюваних, і з зелено-емалюваного листя хризантеми — з написом, „за геройський чин“.

Що-року в Токіо, столиці краю, на передмісті Дангозака є вистава хризантем. Звозять Японці тисячі-тисячі цвітів тих, з усіх сторін краю — і влаштовують цвітове „панортикум“.

Товня квіток — але по мистецьки впорядкована, розгортається, як у казці — в малюнки — в дивні картини і бачити можна там потапаючі кораблі в морі сріблостому — героїв з мечем в руці — сцени з воєн і давних дій Японії — країни сходячого сонця й синьої лібеллі. — Вечером при електричному світлі чарують водограї, уложені зі срібних хризантем... Падуть — чарують цвіти — наче срібні хвилі — здається мов через скелі шумить водоспад — несеться... Лунає... долітає пісні звук — це гейша співає про „Обітницю хризантеми“...

В часі розцвіту хризантем цвіте і поезія, розцвітають нові пісні.

Поет Канесуке співає про хризантему — королеву цвітів... А Тосігакі Асон порівнює її із зорею безхрамного неба... Японки вражливі на прояви краси — пишуть поеми — в честь хризантеми... зпоміж котрих краці — живуть в устах і пам'яті усіх Японців. Душа Японії — країни Сходячого Сонця — найбільш проявляється в суб-тельних ліриках жінок. Оживають в часі свята хризантем — пісні дружини Мікада Нью-теку, яка жила давно, — бо в 4 столітті. — Найбільш звісною досі є дама двору, Маврасакі Шікібу — поетка, що жила з кінцем десятого століття. А молода письменниця Набуко Йосіна — що йде дорогою поступу і цікавиться різними проблемами, написала п'ятитомове „Оповідання про цвіти“ — Нанато-податоті — назване в оригіналі.

Що-року крім вистави відбувається і свято хризантем.

Тільки країна Сходячого Сонця знає торжества в честь цвітів — містерії, овіяні таємним чаром.

Перше весняне свято цвітів — свято розцвіту вишень — це народне, релігійне свято — злучене зі святом народження: „Совершеного“ — це є Будди. Останнє, п'яте, велике, сезонове — це свято хризантем, (Chojo-no-sekka). Це також народне свято — але сама містерія — обряд

відбувається в замкненому городі цісарської палати „Акасаба“. Учасниками свята є тільки достойники, князі з уродження й чужинці з Амбасади.

Юлій Біанд — із кругу французьких дипломатів — знаний під псевдонімом Пер Л'юті, письменник, в еґзотичних творах своїх зр. 1889 як „Madame Chrysanthème“ — описує це торжество в барвній, традиційній його величі. — Відбувається воно в перших днях листопада — враз із пиром в цісарській палаті — на котрому в честь хризантем п'ють гості „Sake“ вино — наливку з листя хризантемового. Скріті оркестри грають народні пісні. В городі розлягаються широко узгірря кедрові, стави з цвітучими льотосами, зі скелями й струмочками, — з площами хризантем, що їхніх красок та розмірів в Європі не знають. Є там цвіти, як блискучі тканини в сріблених, золотих і весельчаних колірах — є і білі як піна на схвилюваному морі...

Коли запрошені гості вже зібрані на площах хризантем — з'являється в старинному японському одязі — як містична постать — в почоті своїй — вона — цісарева. Хоровід жінок — істот дрібних, — що лискучою гамою красок нагадують колібрів, — зближається, — гості гнуться в низькому поклоні, — містичні постаті щезають в гущавинах кедрових, — неначе для сповнення таємного обряду в честь хризантем.

В останніх літах свята це змодернізоване, зовється тільки „Garten-party“. — Самі японки являються в паризьких туалетах — а європейці стрічають між ними жінок японських достойників — з котрими танцювали на балах в паризькій амбасаді.

ОЛЕНА ПЧІЛАКА

СОЛОВ'ЙОВИЙ СПІВ

Ми сиділи в садку чудовим весняним вечером. Весна подихала тим лагідним диханням уст своїх, коли вона тільки що відчинить своєю чарівною рукою двері тепла, радощів, любови. Натура ще не розвернула всіх див своїх; вона тільки що прокинулася, тільки що почала свою творчу працю. Якесь вільне зітхання стояло в тихому, легкому повітрі, наповненому пестінням. Життя, нове, молоде життя почувалося навколо. Молоденька травичка навіть і при вечоровому світлі відбивала яркою барвою від чорної, ще вогкої землі. Садок стояв нерухомо, укритий більше цвітом, ніж листом, — укритий тим білим та ясно-рожевим цвітом надії, ніжної дівочої краси. Сам соловейко своїм чарівним співом розвивав той цвіт... Тож пісня його єдналася і з тим цвітом, і з легким повітрям, і з прозорою блакиттю весняного неба; воля, щастя відзивались у тому співі...

— Чуєте, як співає соловей? — спитала я свого товариша, котрий сидів задуманий поруч зо мною на садовій лавці під моїм прекрасним каштановим деревом, що спускало над лавкою своє віття розкішним наметом.

— Я не люблю солов'йового співу! Я не можу його чути... мені стає так прикро...

— Це що за химери? — спитала я, усміхаючись. Чи і вас обгорнула „шопенгауерщина“? — Я засміялась у горло, не вважаючи потрібним повдержуватись перед гостем, з котрим була знайома добре, по-приятельськи.

— Ні, не „шопенгауерщина“! — відповів він: — а так... з яких пор мені тече. Я сам не знаю, від чого власне солов'йовий спів нагадує мені одну дуже... прикру пригоду!...

— Пригоду з вашого життя? — спитала я з цікавістю. — Однак ваше життя здавалось мені таким рожевим!

— Ні, не з мого життя пригода... Врешті можна сказати, що й з мого, як судить!..

— Як же це? І не з вашого, й з вашого! Ви б розказали, що там таке?

Бесідник махнув рукою і замовк. Однак видно було, що душа його була зворушена й либонь сама прагнула вимовляння у щирій розмові того, що гнітило її десь там у глибокому куточку...

— Та бачите, — почав оповідач, — це було чотири роки назад, як я тільки що скінчив університет. Скінчив я, як знаєте, юристом; місця ще ніякого не мав, але „зуду“ того малюся в мені багацько. Маєте собі: тільки що з лавки, голова повна тими розмаїтими „правами“, і „римськими“, і „руськими“ і всякими; щось би таке робив, „правив“, розбирав би уміло найзаплутанішу плутанину... Так! А місця всеж таки не було ще ніякого, і я сидів у селі, гостював у батька. От собі пробував на лоні природи, відпочивав після науки, ходив на полювання, трохи мав знайомих; взагалі і коло мене, в домі батька священника, і в селі було тихо та благодатно.

Коли це трапилась і посеред тої тиші одна пригода, котра збаламутила її і збентежила всіх. У нашому селі сталося злочинство: вбили нагло пана, діда нашого села. „Як? Хто? Що?“ — ці питання опанували всіма розмовами між селян і найпаче сільської „інтелігенції“.

— Звичайно мене, як юриста, та ще тільки що спеченого тая *cause célèbre* найпаче зацікавила! А ще до того притягла мене до себе загадковість того злочинства: не було жадних слідів, хто б міг зробити його! Пана знайшли зарізаним, — це було безперечно: горло перерізане чужою рукою, калюжа крові, сліди боротьби; але хто й що, — невідомо! Пан був хоч багатий, але скупий; жив одинок, слуг мав дуже мало: ніхто нічого не чув, не бачив. Самий „мотив“ злочинства був загадковий: при забийстві не було жадного грабування; нічого не було взято в пановій господі, хочай малися у пана й гроші, й дорогі речі, звичайно, як у багатшій панській господі. Для чого ж і кому була потрібна смерть господаря? От питання, котре займало всіх, над котрим даремне сушив собі голову присланий слідчий... І я! Та! Я навіть зробився чимсь в роді помічника того „слідователя“; бував при його дознаннях, міркував укуні з ним, ходив, навіть помагав йому трохи писати. По правді сказавши, слідователь без уваги приймав мою ретельність і жадання допомогти йому; часом з якоюсь недбалістю, і навіть з якоюсь ніби призириливою посмішечкою вислухував мої ревні речі; а далі почав навіть очевидно одсторонятись від мого метушливого встривання в його слідчу справу. А це мене ще більше підривало, як то кажуть „підбуржувало“, бо навіть зачіпало мою пану до себе! Що ж справді? Хіба я не такий же правник, як він? Ну, він має місце, років скільки працює; що ж і з того!

От знайдеться там якийсь знак від цвяха на іконній рамі в пановій господі, або новозамічена пляма від крові в тому гаспидському таємному кабінеті, де був зарізаний пан, — то я просто аж сам не свій; все метику, як воно? що воно?

Однак заведене життя йшло своєю чергою. Все наоколо мене справлялося, як і перше, та і сам я не все ж займався тільки тою справою. Якось пішов я на полювання, от так собі походити з рушницею та з собакою своїм, Чуйком. Іду собі лісом. Гарно так наоколо, весна в повній красі; лист молодий такий свіжий, ядерний, дає таку славу прохолоду; під ногою така м'яка трава; пташки переспівують в гіллі так бадьоро, так весело. Походив я собі. Нічого, правда, не забив, навіть і не бачив жадної дичини; але проходкою був задоволений. Іду собі, поспіваю! Виходжу вже з лісу й захотілося мені пити

страшенно; бо находився чимало, а день був таки доволі теплий.

Якраз підходив я до оселі одного „будника“, от собі простого чоловіка, що займав по чиншу трохи ґрунту під самим лісом й побудувався там двором, простим мужицьким двориком. Я знав і господаря, старого Байдиша; часами заходив до нього з поводу полювання або що, проживаючи що літа у батька. Іду ж собі зовсім сміло, думаю: попрошу води в хаті. Підходив я якраз з тильної сторони оселі. Переліз через тинок, іду попід клунею і якраз наткнувся на господаря й його сина: вони стояли за рогом клуні під самою стіною і щось тихо, таємничо говорили з собою. Я надійшов, ступаючи по м'якому муріжку, так нагло, так несподівано для Байдишів, що вони уздріли мене тільки тоді, коли я був уже зовсім коло них. Вони обоє сп'ятелились; молодий Байдиш навіть здригнувся від тої несподіванки і на моє вітання „здорові були“ відповів якимось незвично, „розтеряно“. Я не звернув на це уваги і навіть сказав сміючись: „Що? Я вас злякав?“

— Чого злякали! — відповів старий Байдиш. — Що ж ми таке робили, щобосьте мали злякати нас? От собі вийшли! Ходім, Андрію! — І він подався до перелазу. Зараз за тином їх лука.

— А я хотів у вас води попросити напиться! — мовив я навздогін.

— Ідіть до хати! відповів старий! — Там стара в хаті єсть, винесе вам.

Я зайшов до хати, напився води, перемовився з увічливості кількома словами з старою Байдишкою і пішов сам далі попід лісом, поспіваючи. Лука Байдишів кинулась мені в очі своїм надзвичайно гарним виглядом: трава на її була висока, хороша і просто вся аж рожева від великої сили квіток! Славно так було дивитися на неї.

Прийшов я додому. Батько мій тільки що вернувся з церковної сіножати, котру того дня покосили і сівши зі мною пити чай, усе говорив про своє сіно, — яка в них трава і як думає управляти нею, тощо.

— От — кажу я — у Байдишів чудесна трава, отам на луці під лісом! Чудесна! Тільки вони ще не косять.

Покосять ще — говорить батько: — хоч врешті старому Байдишеві тепер трудніше справлятися коло господарства, бо старший син у тюрмі сидить.

— У тюрмі? — питаю. — За що?

— Та його ж покійний наш дідач запакував! І по правді сказати, Бог знає за що: піймав його зимою з фуркою дров, нарубаних у панському лісі, ну, подав на суд. Байдиша й присудили за крадіж дров аж на скількося там років у тюрму. Бог знає що! Покинув чоловік молоду жінку, здається й дитину, в господарстві розстрій, та й сам чоловік уже пропаний, коли він побуде в тюрмі. Уже йому все зіпсовано. Всі Байдиші страшенно ремствували на пана, страшенно кляли його. Та вже нехай Господь простить йому душу, він уже відкокутував усе. Де ж такою смертю загинути, без покаяння від злодійської руки!

Батько говорив далі, киваючи головою, а в мене мов що закипіло в грудях, так мені й ударила кров, аж душно стало. Байдиші... пан... якась „колізія“ відносин пана до тої сім'ї... Все те спершу якимись обривчастими гадками плуталося мені в голові, але потім ті обривчасті спогади ставали у якийсь то стройніший плян. Що ж — думав я — помста, шукання помсти, чи-ж не могло привести Байдишів до... позбавлення життя панові, котрого вони так „страшенно проклинали“, уважаючи його ворогом цілої сім'ї?

Цьому догаду допомогла власне одна річ, на котру я в свою пору зовсім не звернув уваги. У моїй думці так виразно стала та сцена під клунею: як я наскочив на ста-

РІЗНІ ВІСТИ

рого й меншого Байдиша, як вони щось „конспіраційно“ говорили проміж собою, і як вони збентежились, коли я зненацька нахватився... Тепер мені було навіть дивно, як я міг не звернути тоді уваги на все те?

Я нічого не сказав батькові про свою страшну догадку; от нічого не сказав про неї, тільки знов розпитав про той суд, чи давно посадили Байдишового сина в тюрму, і т. д. Батько відповідав мені, зовсім не маючи в голові, для чого то мені було потрібно. Потім утомлений батько пішов собі спати, а я... я не міг спати, хоч теж був доволі втомлений тим полюванням. Я ходив рангою по хаті з кутка в кут, мотався як мотавило, та все думав, все думав своє! Присяду, навіть приляжу горячою головою до подушки: потім знов зірвуся, знов бігаю по хаті.

За скільки годин у мене все ясно й твердо стояло в голові: нашого діда вбили Байдишині. Найпаче стояло в думці обличчя молодого Байдиши, оте збліднеле обличчя, оті затремтілі плечі, ота вся перелякана постать його, як я бачив її, коли нагло наскочив на „конспірацію“.

Я не міг більше zostаватися дома; я взяв шапку і зважливо пішов з хати. Мій Чуйко, хоча й якось непевно, ніби здивовано поглядав на мене, однак теж устав і чогось то пішов за мною. О! Я все пам'ятаю!

Я прийшов до квартири слідователя, там, де він став. Слідователь сидів і писав, либонь щось відносно до тої ж таки справи.

Я сів коло слідователя й кажу йому, що от так і так. Він перше скривився, потім закусив губи, потім став уважно мене слухати. „А! — думаю собі — тепер слухаєш? А ти дивився перше на мене, як на щеня якесь, що плутається попід ногами та тільки заважає. А звичайно, що здатність до комбінації признак, хоч би найдрібніших, велике діло!“

Мова моя лунала певно і моє переконання потроху переходило до слідователя. Правда, він разів зо два з посміхом назвав мене „Ле-Коком“, однак скінчилось на тім, що ми взяли „понятих“ і пішли до лісу, до оселі Байдишинів.

Була вже ніч, але яка ж прехороша ніч! Місячно, видно, хоч голки збирай! Дерев так і визначаються на краю лісу, наче якимсь сріблястим світлом обліті... А солов'ї, просто аж луна розлягається, так співають! Тихо, знаєте, гай дрімає, а вони так і ляцять у чагарах!.. Ах, Господи Боже! Так мило співали як от тепер солов'ї співали, тільки дужчий, голосніший спів був, бо солов'ї було мабуть багато...

Ну, йдемо ми попід лісом, коло мене й мій Чуйко плутається. Прийшли до хати Байдишинів. Звичайно, сплять, усе зачинено. Ми стукаємо. У хаті прокинулись, хтось виглянув у вікно, але нам не відчиняють, хоч чути, що в хаті почалась якась заметня. Далі нам одчиняють. Засвічене світло, почалась оруда.

Шукаємо ми. Поглянув я на всіх Байдишинів. Молодий, той хлопець, стоїть понуро, блідий, як стіна. Батько стоїть теж коло припичка, низько так спустив голову на груди і немов закамів. А стара Байдишка сидить на полу, — ви знаєте, що таке піл у мужицькій хаті? — сидить на полу, розпатлана, бо зірвалася зі сну і міцно стуливши руки, слідує за нами очима. Я пам'ятаю, що завважив собі тоді, як у такої старої, зовсім помарнілої жінки, можуть так блищати очі!

Ну, шукаємо ми. Я не знаю, що то діялося зі мною. У мене в грудях буяла майже мисльська загара, мабуть щось подібного чує собака, коли відшукує пташку, котра, уже підстрелена, десь то там упала в куці, але треба її відшукати, бо може втекти. Мій Чуйко був дуже здатний до такого шукання.

(Продовження на 19-й стор.)

Посвячення пам'ятника на могилі бл. п. директорки Марії Примівної в Лоліні відбулося в неділю 28 вересня ц. р.

Заходом Комітету для шанування пам'яті бл. п. Покійниці на посвячення прибули делегатки, як представниці бувших інститутів з виділової школи, й з ліцею, та з теперішньої гімназії, а також довголітня співробітниця бл. п. директорки п. Маріяка Данилевич. Крім цього прибули на свято до Лоліна гості з околиці. Свято почалося відправленням Служби Божої, на якій співав хор місцевої читальні. Відтак виїшла з церкви процесія з вінком і цвітами на віддалений цвинтар; там відбулося посвячення пам'ятника, відспівано панахиду, та Всч. о. Бенцаль

Могила бл. п. директорки Марії Примівної в Лоліні, пов. Долина

виголосив до численно зібраного місцевого населення нагробну бесіду, пояснюючи хто була покійниця, в чому її заслуга для українського громадянства, що її пам'ять бажають вдячно зберігти та закріпити. Її вихованки, відвідуючи її дорогу могилу в далекій гірській стороні. Привітні зелені гори тепло оточують могилу бл. п. Директорки, якої тлінні останки лягли поруч її найближчої рідні — сестри п. Лукомської і сестринки Мані.

Могилу передав Комітет в опіку рідні, яка живе постійно в Лоліні. Завдяки допомозі о. Лукомського, сестринка покійної, Комітетові вдалося поставити пам'ятник в околиці віддаленій від залізниці і гостинця.

На прикінці відвідали гості хатину, в якій пережила останні роки „цього“, — так популярно називали бл. п. Директорку господарі хати та сусіди, — хатину, в якій перестало битися хоре серце, — цілої людини. С.

Пам'яті заслуженого Громадянина. Дня 5 жовтня ц. р. пошанувало львівське українське громадянство пам'ять пок. Омеляна Поповича, визначного буковинського педагога, письменника й організатора. Покійний, один з перших пробудителів національного життя на Буковині, в останніх роках проживав у Львові, як візитатор всенародних шкіл і семінарій „Рідної Школи“. Заходом тов-а

(Продовження на 18-й стор.)

Про хатню одіж

Гарна хата, чистенько випрятана, прикрашена, є царством кожної жінки. Царством тої жінки, що гадзе в тій хаті і цілий день у ній перебуває і царством тої що працює і сама чи спільно з мужем заробляє на удержання хати.

Жінка, яка любить свою хату, надає їй нитому собі закраску і хоча часом перебуває в ній кілька годин, всеж таки, що для змінити чи поправити бодай якусь дрібницю у зовнішньому її виді.

Щоби хата мала викінчення, повинна й сама її владителька своєю появою гармонізувати з цілістю. Пані хати мусить все бути порядно одягнена. Не можна уявити собі прегарно улаженої хати з гадзинею в старому не конче чистому „шляфрокку“. Але й у малому мійському помешканні, скромно улаженому, непотрібно гадзині в чудовім пенюарі з кружева.

Навіть при найменших матеріяльних средствах можна зладити собі відповідне домашнє вбрання. Звичайна хатна суконка може бути пошита з цілком дешевого матеріялу, щоби тільки була чиста і краскою дібрана до лица.

Богато жінок виношує „коло хати“ різні старі сукні. Це немудрий звичай, тому що по перше, візитова суконка для хатньої роботи невідна, прибрання рукавів заважає при стиранні порошків чи варенні, а по друге, повитираний чи зруділий шовк не гарно вражає у хаті. Лучше вжити стару суконку на стирочки до порошку або вікон, а за ті гроші, які треба видати на стирочки, купити хоч найдешевшого матеріялу на хатну суконку.

Дуже практичним хатним убранням є піджама. В нас мало її уживають, але практика показує, що піджама дає велику свободу рухів при хатній роботі, а рієночасно через довгі штани є дуже тепла. Та на піджаму може дозволити собі тільки струнка гадзиня.

Часто лучається, що недбала та лінива гадзиня по повороті до хати не перебирається, бо або „нема часу“ або „вже пізно“ й так треба буде незадовго йти спати“. Так не повинно ніколи траплятися. Хочби й на годинку, конечно треба перебраться по повороті з міста в хатню суконку, а то зі зглядів гігієни, щоби не розносити по хаті бакцилі і порошків, і зі згляду на пошановання візитової сукні, яка поплямлена при якій небути хатній роботі, не дається так легко випрати як хатна суконка.

ДО НАШИХ ЧИТАЧОК!

При замовленні кроїв просимо подавати число моделю і число сторінки, на якій цей модель поміщений. Про умови посилки гл. окладинка стор. 3 в долині.

1. - Спортовий плащ з узористого tweed-у. Пелеринка виходить з рамен.
2. - Осінній плащ з англійського матеріялу в темнішу кліточку. Комір і пояс прикрашені гладкою шкірою.

Модні блататні товари для пань
Сукна на мужеські вбрання — Полотна
 у великому виборі

порукає фірма

СТАХЕВИЧ І АБРИСОВСЬКИЙ

Львів, Ринок 32.

1. - Плащ із грубого вовняного матеріалу краски беж, перетиканої брунатою ниткою. Комір у формі шаля, прибраний бобровим хутром.
2. - Спортивний плащ з сірого вовняного матеріалу прикрашений тонкими закладками. Комір і манжети з чинчілі.
3. - Елегантна сукня з темно-зеленого оксаміту. Болерко з рукавами одягається на блузку з беж шовку. Рукави підшиті беж шовком.

ДО КОЖНОГО МОДЕЛЮ ГОТОВИЙ КРІЙ

1. - Оригінальна суконка з темно-синьої крепелі, комбінована з білою. Спідничка прилягає в бедрах.
2. - Елегантна суконка з вовняної Georgett-и краски беж. Перід з біло-рожевого шовку.
3. - Звоновий плащ із узористого матеріалу. Великий наморщений комір і манкети з бібретів.
4. - Зимовий плащ, комбінований з сірого вовняного матеріалу та сірого хутра. Пелеринка, яка зроблена до відпинання, теж з сірого хутра.

ДО КОЖНОГО МОДЕЛЮ ГОТОВИЙ КРІЙ

1. - Сукня з легкого вовняного матеріалу темно-синьої краски у беж горошки. Перед і манжети з м'якого шовку краски беж.

2. - Елегантна сукня з вовняної Crepe Georgette блакитної краски. Болеро продовжується на переді й ззаду в широку складку.

3. - Скромна суконка з вовняної Crepe Georgette червоної краски. Звонова спідничка завивана. Поясок з металевою спріжкою.

4. - Елегантна суконка з чорного лисучого шовку. Блузка прикрашена на переді стяжкою з того самого матеріалу, спідничка прилягає в бедрах.

1. - Плащик з вовни краски бордо втятий у стані, долиною поширений впущеними фалдами.
2. - Плащ з tweed-у у чорні і попелясті нитки, прибраний комірцем з оппосу, кишнями і гузиками.
3. - Рагляновий плащ з шевіоту краски beige.
4. - Рагляновий плащ з вовни краски оріха з впущеними скісними кишнями.

ОСИП СТЕФАНОВИЧ

РАНІШЕ

РОМАН ЗУБИК, Львів, вул. Галицька 16

ПОРУЧАЄ:

РІК ШКІЛЬНИЙ НАСТАВ

вовни на мундурки для учениць і учеників у великому виборі: попеліни від зл. 8'— за метер, шевйоти від зл. 4'— за метер, льодени від зл. 15'— за метер. У всіх красках стало на складі полотна, коци, ковдри і сінники по найдешевших цінах

1. - Зимовий плащик з англійського сукна
краски беж. Комір з бібретів.
2. - Рагляновий плащик темносиньої краски
з хутряним коміром.

3. - Шкільне вбрання для 12-літньої дівчинки.
Ясна блузка з полотенця з яркою краваткою.
Темносиня спідничка поширена чотирма склад-
ками.

4. - Шкільна суконочка з грубого tweed-у.
Білий комірчик з піки.

5. - Шкільне вбрання для 8-літньої дівчинки.

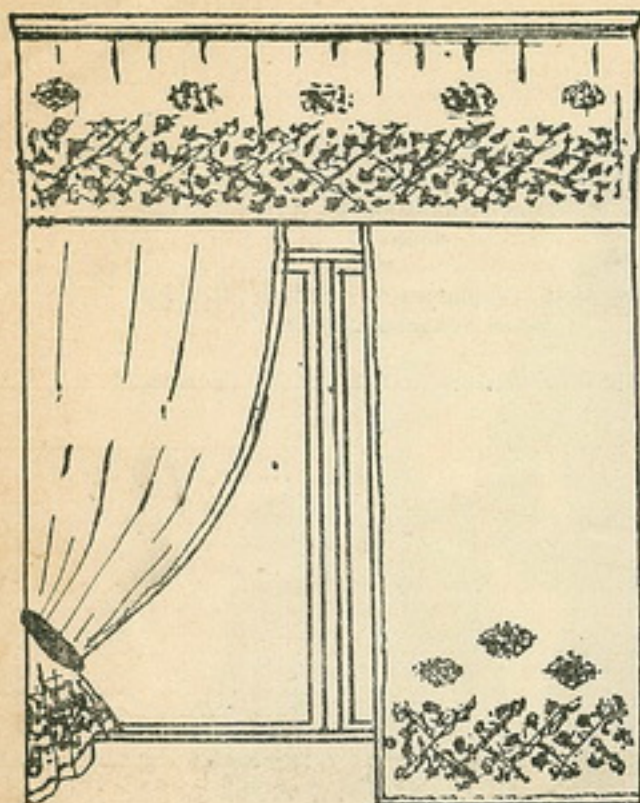

Повернувши з Парижа,
привезла я
найновіші моделі

М. ВОЛЯНСЬКА

Львів, вул. Собіського 12

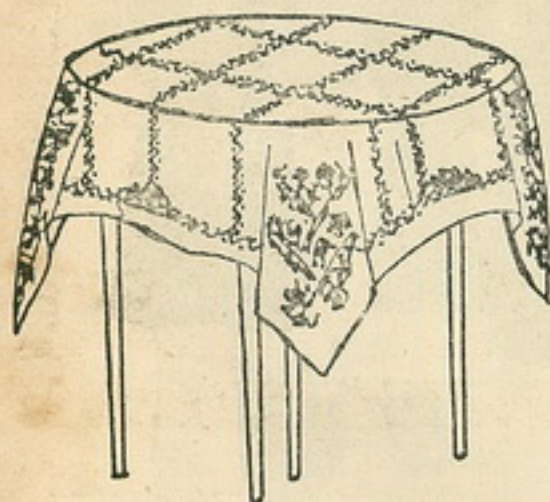
Тел. 17-04

Ч. 1.

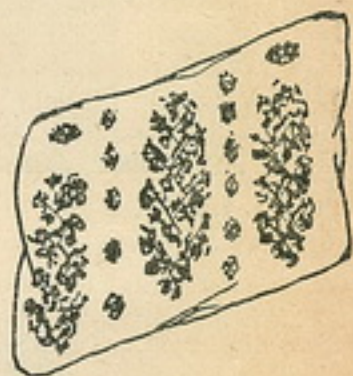
Ч. 1. Вишивана занавіса з білого бурунчуку. Поперечниця занавіси прикрашена широким узором (таб. VII, взір ч. 8), виконаним гладдю, хрестиками й ланцюжком в кольорах червоній, жовтій, зеленій та чорній. Над цим узором розміщено п'ять більших мотивів, зложених із чотирьох малих, темних „хрущиків“ взору ч. 8 на таб. VII. Оба крила занавіси не сягають багато нижче підвіконниці. Вони прикрашені рівнож на придолі взором ч. 8, таб. VII у певному відступі від краю. Повище нього уміщені три мотиви таких самих розмірів, що й на поперечниці, в нерівній лінії. Краєм обох крил біжить узенький візеріць, назначений на таб. VII числом 6, який зручно прикриває рубець занавіси.

Ч. 2. Скатерть на стіл з білого сільського полотна. На чотирьох рогах уміщено взір ч. 8 з таб. VII у певному відступі від краю. Взір ч. 8 доведено до висоти 10 см. від краю стола. По середині скатерті біжуть три ряди „хрущиків“ (взір ч. 8), які перехрещуються у певних відступах. Краєм біжить також ряд „хрущиків“, який закриває зішиття рубця. Найкраще надається ця скатерть на круглий стіл.

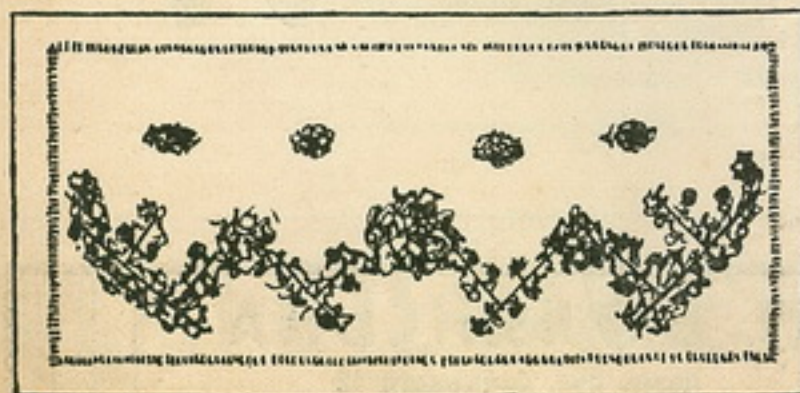
Ч. 2.

Ч. 3. Подушка з сірого канвового полотна, прикрашена взором ч. 8, таб. VII. Галузистий взір, виконаний гладдю, хрестиками й ланцюжком приміненний тут тричі, при чім середуша гілка 60-10 см. вища, ніж обі бічні. Поміж ними покладано дрібні мотиви взору ч. 8 „хрущики“, у відступі 3-4 см. від себе. Спинка подушки гладка.

Ч. 3.

З тим числом розсилаємо VII таблицю кольорових узорів як III додаток до „Нової Хати“ за рік 1930.

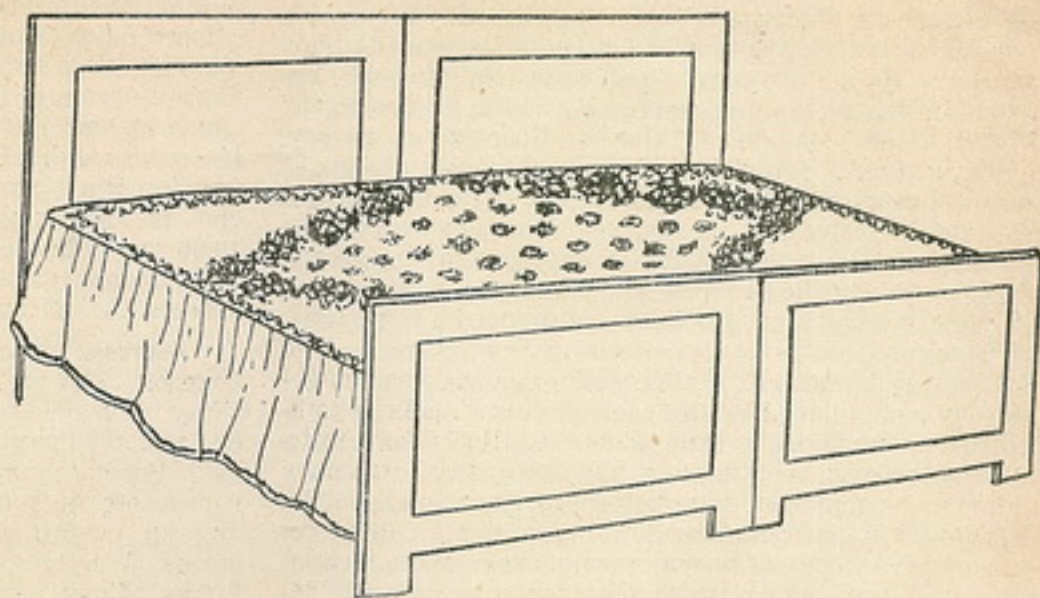

Ч. 4.

Ч. 4. Доріжка на креденс, виконана на білому сільському полотні. Взір (ч. 8 таб. VII) розміщено тут в оригінальний спосіб; він біжить, круто вигинаючись так, що створює на рогах скісний орнамент. При вишиванні цієї доріжки треба докладно обчислити хрестики й заздалегідь пришити канву в різних напрямках. Чотири мотиви, покладані по середині доріжки, скомбіновані з чотирьох, дрібних „хрущиків“ взору ч. 8, таб. VII. Доріжка викінчена широким рубцем при помочі мережки „прутика“.

РОБОТИ

Ч. 5. Накривало на ліжку з приміщенням узору ч. 8, таб. VII. Накривало виконане з білого бунчуку на два ліжка, але в такий самий спосіб може воно бути виконане й на одно ліжку. Взір ч. 8 біжить скісно (на канві) й творить великий ромб, який повинен відповідати розмірам ліжка. Поверхня цього ромба закидана дрібними мотивами „хрущики“ досить густо. На боках спливає широка фальбана, злегка наморщена, злучена з властивим накривалом на краях ліжка. Вдовж краю біжить взір ч. 6 таб. VII, який творить великий квадрат на накривалі. Край фальбани викінчений рубцем і мережкою „прутиком“.

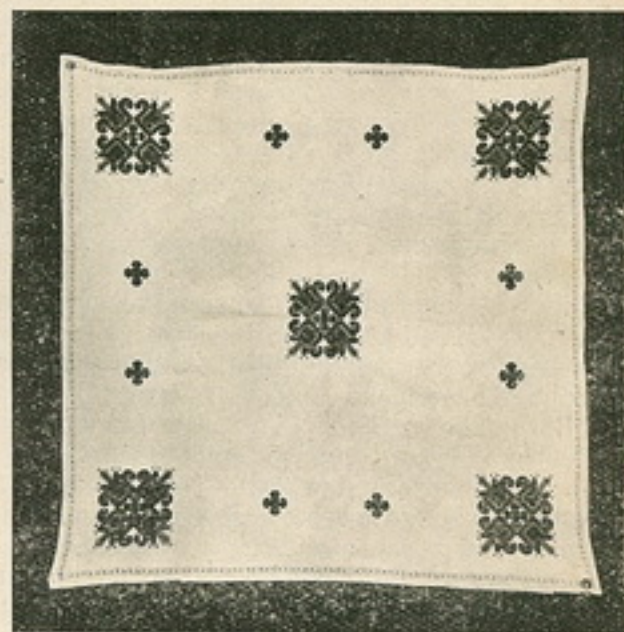
Ч. 5.

ГОТОВІ ЦЕРКОВНІ ХОРУГВИ МОЖНА НАБУТИ В КООПЕРАТИВІ
„УКРАЇНСЬКЕ НАРОДНЕ МИСТЕЦТВО“.

Львів, Ринок 39.

Ч. 6. Настільник з білого сільського полотна, прикрашений вишивкою в кольорах чорній, червоній, зеленій та жовтій. Взір виконаний хрестиками, півхрестиками та ланцюжком. Чотири великі мотиви розміщені в рогах настільника а один по середині. На краях його покладені серединки великого мотиву. Рубець настільника викінчений гарною мережкою.

Настільник виконаний в робітні кооперативи „Українське Народне Мистецтво“, Львів, Ринок ч. 39.

Ч. 6.

ПОЯСНЕННЯ ДО VII ТАБ. КОЛЬОРОВИХ УЗОРІВ

Ч. 1. Мотив з Городенщини, т. зв. „хрестата обшивка“, виконаний хрестиками, зі збірки п. Ольги Бачинської.

Ч. 2. Мотив з Городенщини, т. зв. „обшивка в ярах“, виконаний хрестиками, зі збірки п. Ольги Бачинської.

Ч. 3, 6, 8. Мотиви вишивки з жіночої сорочки в Вікні, заставницького повіту на Буковині. Ч. 3. Малий мотив, знятий з переду сорочки, де він біжить довгим рядом. Виконаний хрестиками, півхрестиками й ланцюжком. Ч. 6. Вузенький взір, який обрамовує в певному відступі галузистий мотив рукава, вико-

наний хрестиками. Ч. 8. Великий галузистий взір, знятий з рукава сорочки, виконаний гладдю, хрестиками й ланцюжком. Дрібні мотиви „хрущики“ покладені поміж галузками.

Ч. 4. Мотив вставки з Городенщини, т. зв. „кучерявий“, виконаний хрестиками, зі збірки п. Ольги Бачинської.

Ч. 5. Вузенький взірець, виконаний хрестиками й півхрестиками зі села Погорилівки на Буковині.

Ч. 7. Вузенький взірець з дудів при сорочці з товмачького повіту в Галичині, виконаний хрестиками.

ВСІ МАТЕРІАЛИ ПОТРІБНІ ДО РУЧНИХ РОБІТ МОЖНА ЗАМОВЛЯТИ
В КООПЕРАТИВІ „УКРАЇНСЬКЕ НАРОДНЕ МИСТЕЦТВО“
Львів, Ринок Ч. 39.

РІЗНІ ВІСТІ

(Продовження з 9-ої стор.)

„Учительська Громада“ і рідношкільного учительства львівських шкіл відбулася в честь Ом. Поповича святочна академія. На ній зложилися реферати: Др. Мирона Кордуби „Громадянська й політична діяльність О. Поповича“ і учит. Коист. Малицької „Омельян Попович як педагог і письменник“. З реферату Малицької, яка переповіла теж свої переживання на Буковині, як колишня тамшня учителька, довідалися ми, що пок. Попович у своїм певним змаганню будити скрізь мертвечину до життя, був теж першим ініціатором жіночого руху на Буковині. А сталося воно так: У Великоднім числі „Буковини“ з 30 квітня 1905 року появилася стаття Поповича „До Русинів на Буковині“. В тій статті автор вказував на недостачу в організації праці буковинських Українців найважливішого чинника, а саме жіноцтва. Щоб і його втягнути до роботи, предкладав в тім самім числі часопису „статут жіночого товариства“, просить, щоб кожна жінка перечитала й передумала цей статут, а відтак карточкою повідомила автора, чи згідна стати членом такого товариства. Не знаємо, чи багато жіночих відповідей на свій поклик дістав пок. Попович, але цегож таки року повстала в Чернівцях централь „Жіночої Громади“, яка згодом по філіях розвинула діяльність на весь край.

Ця академія мала дуже поважний настрій і лишила у присутніх глибоке, підбадьоруюче враження.

Відчит. Заходами педагогічного кружка ім. Ганни Барвінок відбувся дня 9 жовтня б. р. відчит д-ра Береста на тему „Туберкульоза в дітей“. Численність зібраних гостей є доказом, як живо цікавиться загал цією жахливою недугою, що не падає дітей своїми погубними наслідками. Обширний, популярно держаний відчит вдоволь слухачів як і приступним змістом, так і вибагливою формою.

Дня 23 жовтня б. р. влаштовано заходами педагогічного кружка ім. Ганни Барвінок гутірку про життя американських українців, в якій взяли участь ново прибувші гості з Америки, п. М. Скубова і п. Євген Ляхович.

Прелегент, п. Євген Ляхович відповів обширно на цілу низку питань, які ставляли йому присутні гості. Предметом зацікавлення було українське шкільництво в Америці, яке докладно обговорено. Рівнож преса, політичне життя, товариське життя в клубах знайшло належну оцінку. Бесідник згадав також про винародовлення, яке грозить молодому поколінню українців у Америці, та вказав шлях, як би його хоч трохи знеутралізувати.

П. М. Скубова, одна з активніших українок у Сполучених Державах, ознайомила присутніх з жіночим рухом в Америці взагалі, а українським зокрема. Подала скількість українських жіночих товариств та короткий огляд їхньої діяльності.

Слід додати, що п. М. Скубова відвідала Рідний Край з метою познакомиться з нашими відносинами та навести звязки з нашим жіноцтвом. В тій цілі відвідала вже численні установи, як Укр. Захоронку, Порадню Матерей, Нар. Лічницю і т. д., а в тому числі і редакцію нашого журналу. На гутірці в кружку ім. Ганни Барвінок мала змогу познакомиться з ширшими кругами нашого громадянства.

Арештовання. Поміж численними арештованими в звязку з послідними подіями, знаходиться багато жінок. І так арештовано пані Кривачеву, голову жіночої секції в Ходорові, пп. Рубчаківну, Воробцеву, Чорнітову, Сохачку. Останніми днями арештовано враз із чоловіком п. Ніну Селезінкову з Радехова, яку, як зачуваємо, вже вдруге арештовано.

Демонстрації. Дня 14 жовтня б. р. о годині першій вполудне група польських студентів вищих шкіл повивала шиби в усіх крамницях, що містяться в будинку „Просвіти“ в будинку „Дністра“ і в камениці Наукового Т-ва ім. Шевченка. Вечером того самого дня вибито шиби в будинку Духовної Семинарії при вул. Коперника, знищено вивіски в крамницях „Маслосоюзу“ при вул. Кентшинського й Сапіги, кілька шиб у „Народній Гостиниці“ та Рев. Союзі Укр. Кооператив. Не пощадили також шиб та вивісок у кількох ремісників-українців. О год. 10.30 вночі група польської молоді засипала градом каміння вікна в захисті для сиріт при вул. Потоцького і монастиря СС. Василянок.

Виставка „Українського Народного Мистецтва“ в Канаді. Заходом „Союзу Українок Канади“ влаштовано в часі з'їзду канадійського жіноцтва виставу народнього мистецтва, яку приміщено в Інституті ім. Т. Могили в Саскатуні. Велика виставова зала заповнена вицверт творами народнього мистецтва. Стіни, закриті гуцульськими килимами, творять відповідне тло для пестрого багатства вишивок. А вишивки заступлені тут у всіх видах. Бачимо багату збірку народніх сорочок з Галичини й Полтавщини, а окрім того й українські рушники з усіх околиць. Зараз поруч можна подивляти вишивки ці, в приміненні до предметів хатньої обстановки. Безліч обрусів, серветок, доріжок, вишиваних накривал, занавіс, прекрасно ілюструють можливості, в яких можна його приміювати.

Гуцульські різьби творять окремий відділ, уміщений на столах по середині салі. Всі ці коробки, палиці, тарілки свідчать про добірний смак гуцула в прикрашуванні предметів щоденного вжитку. Поруч із тим, розложено гуцульський стрій (власність п. Савелі Стецишин).

Замітною новинкою виставки можна вважати обі кімнати, влаштовані в українським стилі, ідально й витально. Тут відвідувачі бачуть наглядно, в який спосіб можна примістити народне мистецтво, до вимог сучасної домашньої обстановки. Вишивана занавіс прегарно підходить до модерних меблів, так само як і скатерть на столі, застеленому до обіду, де ніжно-колірива вишивка ярко відбиває від сніжнобілого тла.

У вітальні, окрім килимів та занавіс, можна було подивляти різьблені рами й столики, роботи п. Кизяка з Ріджайни, який навчився цього в Рідному Краю.

Для чужої публіки влаштовано теж демонстрації малювання писанок, вишивання та прядження.

Виставку цю можна назвати дуже вдатною картиною української культури. Тому особливо замітною являється обставина, що так багато чужинців відвідало її.

Ще до виставки народнього мистецтва в Перемишлі. В попередньому числі Н.Х. (за жовтень ц. р.) вкралася небажана друкарська помилка в звітненні з виставки народнього мистецтва в Перемишлі. На сторінці 21-ій в 12-тому рядку написано: „...килими й макати праці Олени Кульчицької, — замість... праці Ольги Кульчицької“.

Спростовуючи цю друкарську помилку, спричинену подібністю імен, просимо вибачення у ВПань артисток, які працюючи спільно, та доповнюючись взаємно спільним знанням (головно в ділянці народнього мистецтва) та творчою ініціативою, — працю свою поділили між себе, — п. Олена Кульчицька як артистка-малювальниця, п. Ольга Кульчицька в ділянці артистичного виробництва килимів.

Два ювілеї. Марія Монтессорі, італійська лікарка й відома реформаторка шкільного виховання дітей закінчила 60 літ віку. Працює далі з великим запалом та успіхом в педагогічній ділянці. Почала свою кар'єру на клініці психопатичних дітей в Римі, де пробувала різ-

СОЛОВ'ЯВИЙ СПІВ

(Продовження з 9-ої стор.)

ними сміливими дослідями розвинути змісли й заго-стрити увагу недорозвинених, кволих дітей. Здобутий до-свід рішила використати на користь здорових дітей і зі здібної лікарки перемінилася у найвизначнішого педа-гога сучасності. Підчеркує вона у вихованні самостій-ності дитини та свободний розвій її індивідуальності в добре зорганізованому малому кружку. В попередньому числі „Нової Хати“ була згадка про віденську школу, зорганізовану після засад Марії Монтесорі, де викори-стовується замишування дитини до гри, для науки.

Джені Адамс, голова Міжнародної Жіночої Ліги Миру і Свободи минулого місяця святкувала 70-ліття своїх уродин. Імя Джені Адамс зв'язане з Галь Гавзом в Чикаго, найдавнішим центром організованої суспільної опіки. Хто знає Чикаго і його відносини, де завдяки сві-товим різницям повстає поруч великого багатства крайня нужда, зрозуміє, чому саме в Чикаго почала Джені Адамс свою працю сестриної любови й помочі. В найбіднішій, полуднево-західній частині міста заложила „settlement“, осередок суспільної помочі, який швидко здобув собі до-віря бідного населення Чикаго. Галь Гавз зростає і зро-стала слава вірцево організованого центра суспільної опіки. Після організаційного плану Джелі Адамс закла-дано нові установи; студенти, соціологи, суспільні робіт-ники стали вчитись у неї й помагати їй.

Цього року вчислено її між кандидатів на нагороду Нобля. Це перший випадок такого небуденного признання для заслуг на полі суспільної опіки.

Виставка сучасного улаштування нутра хати. Мійський Музей артистичного промислу у Львові, улаштує час до часу виставки сучасних меблів, які дають нагоду пере-глянути напрямні в теперішньому улаштуванні мешкаль-них кімнат.

На останній виставці минулого місяця можна було оглядати меблі з робітні жидівської ремісничо-промисло-вої школи; виставка ця характеристична не так кількістю експонатів, як їх оригінальністю й новістю форми.

В ідальнях — креслени низькі, з окремою приста-вочкою на срібло. Стрічається знову давні подовгасті столи. Із спальні зникли шабьонові комплекти двох лі-жок, двох шафів, та нічних столиків. Ліжко заступає модерний тапчан, який в день заступає канапу, — постіль ховається в тапчані, у вилякерованій скрині, під сіткою. Шафа на вбрання одна, трьохдільна, — шафка на білля в зовсім іншій, дуже гарній формі.

В мужеському кабінеті дуже помислова, несиме-трична шафа на книжки, частинно крита дверцями, ча-стинно шклом, ще інші частини незаслонені, у формі поли-чок. В дамській світлиці дуже гарний дерев'яний столик на цв'їти. В одній кімнаті представлений малюнок стін, — не трафаретний, одноманітний мотив танет чи іншого ор-наменту, — а фантазійний, видержаний в тонких, на-стелевих красках, примієнених рівночасно до віконних за-нав'єс.

Виставку доповнювали килими з львівських кили-марських робітень, та кришталове скло й кактуси.

Цього роду виставки незвичайно цінні, з того згляду, що дають ілюстрований перегляд нових напрямків в ді-лянці улаштування мешкань, предметів щоденного вжитку, — й тому тішаться великим зацікавленням відвідувачів.

„Українське Народне Мистецтво“, жіноча промислова кооператива у Львові підвищила ухвалою Загальних Збо-рів з дня 29 квітня і 8 травня уділ з 10 зол. на 30 зол. Управа кооперативи визнає всіх членів доповнити уділ до повної висоти до кінця грудня 1930 р. Членів, які в тому часі не доповняють уділу, Управа кооперативи згі-дно з ухвалою Заг. Зборів буде приневолена виключити з членів.

У мене аж у грудях спирало... від тої загари. Вкупі зі слідователем лажу, нишпую по всіх кутках, перегля-даю одіж, риюся в скринях...

Нема ніде нічогісінько, але нічогісінько такого, підо-зреного.

Ніяково мені, і перед слідователем ніяково, і перед самим собою!.. Ну, та що ж уже робити? Помиливсь — так помиливсь; нічого не зробиш!

Вернулись ми в хату, бо слідователь хотів ще на до-рогу закурити папіроску, та і теки з паперами треба було зібрати. Я присів знечевя на лавку — так, відпочити. Си-джу... і якось припадком глянув на діжку, котра стояла якраз коло мене на лавці. Діжка була розчинена, мабуть мали світом пекти хліб, розчина зайшла. Тількиж я ди-влюсь: а мене й вразило, чого то в діжці те тісто запало, мов би провалилось посередині і якесь порепане, нерівне... Я і сіпнувся за полу слідователя, кажу йому...

До діжки: аж там у тісто щось устроєно! Виймають: скручена жужком сорочка, рукави і пазуха в крові!..

От вона і справа вся у тій діжці була!

— Ну, — молодець ви! — каже слідователь. — Прав-дивий Ле-Кок! А я тільки поглядаю, як переможець.

— Тожто кажу. — А ви що ж думали?

Всі панове заговорили про слідство. Всі розпитували мене про справу, про відкриття злочинства, такого від-важного, такого тяжкого, що найважливіше, такого загадко-вого! І я давав, власне я міг дати всі цікаві відомості!

Пройшло скільки часу. Якось то ранком, може о го-дині восьмій ішов я купатись. Іду я собі, і Чуйко мій, як завжди, при мені. Проходжу повз волость і мимоволі за-уважив біля волости у дворі громадку людей; бачу, стоїть і підвода. Як тільки я глянув на тих людей, зараз же зро-зумів усе: то Андрія Байдиша відвозили у тюрму.

Андрій стояв якийсь потемнілий, як хмара. Він ска-зав якесь коротке слово до батька, либонь „прощайте тату“! Я не дочув добре. Старий не говорив нічого, ли-бонь він не міг промовити ні слова; уста його були скрив-лені невимовним жалем; тільки сльози, мовчазні сльози котились по старому худому обличчю на довгу сиву бо-роду. Я виразно бачив, як скотилися ті кранлисті сльози.

— А нуте, нуте! Пора рушати! — загомонів голос якогось то „старшого“.

Тут до Андрія порвалася якась жінка. Я перше не за-уважив її, бо вона стояла, похилившись на тин; але тепер вона відірвалася від тину й кинулась до Андрія. Тепер я пізнав, що то була його мати. Вона обхватила хлопця руками й заголосила.

Ох, боже єдиний, що ж то було за голосіння! Якийсь нелюдський, несвіцький крик!..

Не диво: останнього сина забирали в неї: одного взяли за фуру дров, другого за помсту. І цього останнього сина вона вже не мала більше бачити у себе.

— Ой, мій Андрієчку, мій голубо-о-ньку!.. Моя ж ти дити-и-онько!

— Так тужила стара.

Коли я почув те голосіння, я не знаю, що зробилося зі мною! Якесь несвоя сила одірвала мене від волосного тину й погнала далі-далі, щоб тільки не чути було того крику — ридання.

Опинився я у глухому кутку лісу. Що діялося тоді в моїй душі, не можу вам сказати. Але ж мабуть мої муки були доволі виразні, коли навіть Чуйко зрозумів їх: він прийшов до мене, приложив свою морду мені на коліна і так жалісливо дивився на мене. Я відштовхнув його, хоч правду сказавши, не мав на те права... Чи не був

мені Чуйко достойним товаришем? Що гнало мене до того висліджування, через котре заплакали ті нещасні люди?

Я сидів, упавши на траву, і тяжко картався. Я пробував заспокоїти себе, що таки ж той Андрій, зробив злочинство, тяжке злочинство. Але зараз же вставало в думці, чия вина була тяжча: чи того старого діда, чи Андрія Байдиша, чи... моя?..

А кругом мене було так радісно, так хороше. Лісовий куток був повний життя, розкошів. Сонце зазірало крізь гілля на мою головку, грало веселим промінням по річечці вниз; близько мене гула пчілька над свіжою лісовою квіткою; а над усім розлягався щебет соловйовий; десь так близько в ліщині соловей співав так голосно, так одрадісно!.. Він пригадав мені спів соловйовий тої ночі, хоч тепер лунав по-іншому: в тому нічному співі у гаю, облитим місячним сявом, чулося щось таємниче, загадкове і млість; а тепер ясним, сонячним, свіжим ранком соловйовий спів лунав радішами, поезією щастя, волею... Та він рвав мені душу. Я встав і пішов з гаю, щоб не чути того співу. От уся пригода, про котру ви хотіли почути!

Бесідник мій зідхнув і умовк. Я теж мовчала. Тихо стало коло нас; тільки там далі в потемнілому садку, десь у самім куточку, співав соловей; так гулко розлягався при тиші його мистецький спів, панував над усім.

— Холодно стає! Ви простудитесь, пані Олено! — тихо мовив мій гість упалим голосом. — Ходіте в хату!

Я тихо вчинила гостеві волю, встала з лавки і подалась до хати, хоч знала, що не клопіт за мене погнав мого бесідника із садку: він тікав від соловйового співу!..

ПРО УКРАЇНСЬКУ МОДУ

(До дискусійної проблеми)

В попередньому числі „Нової Хати“ обговорює п. Марійка Браїленко у своїй статті питання незвичайної ваги. Слід нам усім застановитися над цими питаннями й признати собі, що досі дуже мало думали над ними.

Яке місце займає мода в житті нашого жіноцтва? Як далеко сягає її моральний і матеріальний вплив? Чи зуміла жінка погодити домагання моди з вагою сучасної хвили для нашого народу?

Ось які питання насуваються вам при читанні статті й хочеться, щоби відповідь на них була вдовольюча, підбадьорююча. Та на жаль завваги до статті, які я чула в кругах своїх знайомих, не затвердили в мені цього переконання. „Яку це українську моду хочать сотворити? Деж це чувано в світі про національну моду? Цеж заграниця стане сміятися з нас“. Ось вражіння, яке викликав проєкт, видвижений в попередньому числі „Нової Хати“, у більшої частини публіки.

Не хочу згадувати про це, як мало розуміють жінки вагу сучасного моменту, яку велику частину приходів у родині пожирає невмолений молох Мода. Про це вже говорила п. Марійка Браїленко в попередній статті, описавши при цьому всі хитрощі цього блискучого круговороту, що зветься модою.

Але відносно „української моди“ подам оце примір з мого власного життя, що кине хоч трохи нового світла на цей, як кажуть деякі мої знайомі „дивогляд“.

Рік-річно виїжджаю я на вакації в одно село на Поділлі, яке, положене недалеко від повітового містечка, вже почало затрачувати національний характер у своїй ноші. Міський убір видно там на переїзді або й всуціль зі сільським.

Влітку вдягаюсь я лише в вишивані полотняні суконок, скромного покрою, в яких незвичайно легко зно-

сити літню спеку. Діти мої ходять теж у вишиваному вбранні чи сорочці, які так мило прикрашують рум'яні діточі личка. Коли я появилася в неділю в церкві в такому вбранні, звернула увагу присутніх жінок на себе. По одній підходили вони до мене, пробували рукою полотно й розпитували про спосіб вишивання. Дивувалися, що зі звичайного полотна можна щось такого гарного пошити. Несміло почали до мене приходити дівчата з проханням, дати їм відшити взір або показати як шитється така суконка. Згодом появилася в селі кілька таких суконок, а тепер, коли приїду літом до того села, люблюся

Зразки народніх строїв на виставці українського народного мистецтва в Перемишлі

цими легкими літніми уборами, які селянки зуміли прикрасити куди краще від мене. Кожна жінка одягається тепер так і дуже вдоволена цим убранням. З кількох метрів домашнього, вибіленого полотна пошив собі вона тревалу літню сукню, яка з кожним пранням стає кращою. А кошти мінімальні, всего тиждень роботи голкою і кілька мотків різнобарвних ниток доброї якості.

На зиму порадила я їм вживати темносинього, брунатного чи чорного шевйоту, який можна прикрасити різнобарвною вишивкою на комірі й манжетах, а також і де-не-де на переді чи на придолі. Дівчатам це дуже подобалося й миттю відпали від їхніх суконок нашивні галуни та готові борти.

Нехай ця пригода послужить прикладом, як легко приймається в селі примінення народніх взірців до сучасного одягу, коли навести на це селян належним способом. Тут народне мистецтво дістає нове примінення й наново оживає фантазія простолюду в цій ділянці.

А що скаже заграниця, спитаєте? Вона напевно більше цікавиться народнім мистецтвом, ніж ми самі. В паризькому магазині Лувр чи Ляфает або в берлінському Вертгайм є окремі відділи вишиваних літніх суконок спроводжених з Румунії, Болгарії чи Радянської України. Вони миттю розходяться, хоч ціна їх розмірно висока. Мережані скатерті, доріжки, занавіси доповнюють вибір цього товару.

На доказ цього, що „національна мода“ вже відома світові згадаю про вражіння, яке викликували мої вишивані та мережані сукні в Парижі. „Чи Ви болгарка?“ питали мене раз-у-раз французи. Видно, що з поняттям вишиваних суконок вязалась у них болгарська народність, а саме тому, що болгарки примінують свої вишивки до модерного одягу та зуміли викликати попит на них. Ось це є і та сама „національна мода“, про яку вже згадувано і якої ми чомусь боїмося. А другі народи, відважніші й зручніші вже випередили нас у цьому.

Тому не нарікаймо на злі часи, одягаймося скромно й заводім українську моду. А „Нова Хата“ постарайтесь о відповідні моделі, з яких ми маємо брати взір.

Перемиська Українка.

Др. СОФІЯ ПАРФАНОВИЧ

СИН ЧИ ДОНЬКА?

Від давен-давня, ще в далекій старині, було мрією людини по своїй волі надавати пол своїм потомкам. І до сьогодні батьки „вибирають собі“: вони бажають мати сина або доньку. Щоби досягнути сповнення своїх бажань вони часто-густо поступають по віруванням та припущенням різних традицій та забобонів. Все-таки, помімо всіх способів найчастіше родиться їм щось друге, ніж собі бажали. Тоді вони нерідко губляться в здогадах: від чого це залежить пол потомків, та якби це, щоб друга дитина припала до вподоби?

Незалежно від цього особистого чи індивідуального бажання, справа має загально-суспільне значіння. А саме у націй чи загалом у людства являється деколи потреба покермувати полом своїх громадян. Це буває найчастіше після великих війн; тоді діймаючо дається відчуття втрата чоловіків. Це явище помітне і тепер після великої війни: з усіх держав лунають алярмючі вісти про перевагу жінок над чоловіками. В слід за тим йде спадок скількості подруж і зріст відсотку незамужніх жінок.

Ці всі обставини казали вченим призадуматися над т. зв. квестією детермінації і флюктуації полів. Пригляньмося якими ступнями розвою йшла людська думка по важкому шляху до підглянення прав природи. І чи пощастило їй відкрити велику, задро укривану тайну?

Ще до недавня панував загальний погляд, що пол потомків залежить від впливу зовнішніх чинників на вагітну матір. І так велике значіння приписувало відживлюванню вагітної. Після Пльосса ліпше відживлювана мати родить дочку, гірше відживлювана — сина. Що правда не вдалося ствердити впливу відживи на творення полу в людини, але він помітний у рослин, головню папоротей. Вченому Клебсові удалося відповідно відживову у деяких родів папороти одержати намірений пол. Те саме вдалося у одного роду найнищих тварин (гіда-тида). Все-таки пізніше закинули цю теорію як невідповідну для людини.

Деякі німецькі вчені узалежнювали творення пола від пори року, але вони не зуміли подати нічого певного. На пол дітей малоб теж впливати відношення віку подругів. І так: коли чоловік старший за жінку — родяться хлопці. Коли вони приблизно ровесниками — родиться в їх децю менше хлопців ніж дівчат. Коли жінка старша — родиться в великій перевазі дівчата.

Як бачимо ніодна з цих теорій не мала трівких наукових підстав і не зуміла подати нічого певного, й тому людський ум пішов далі в пошукуванні правди. Її треба було шукати не грубими, поверховними методами і безпідставними припущеннями, тільки необхідним стало, ввійти в найтайнішу будову підставового елементу людського тіла: клітини. Заки приступимо до властивих дослідів над розродчими клітинами мусимо пізнати будову клітин взагалі.

Людське тіло складається з тканин, отже: м'язів, нервів, залозей, і костей. Ткань — це неначе складний будинок, построний з дрібних цегломок, які й становлять перші елементи будови а в тканих звуться клітинами. Клітина, це грудка живої білковини. Ця грудка оточена тонесенькою оболонкою, та й сама вона є доволі складної будови. Під оболонкою знаходиться рідша частина клітинного тіла звана протоплазмой. В цій протоплазмі відбуваються важні життєві процеси: переміна речовин (їжа і травлення) рух, творення субстанцій, котрі клітина виділяє, чи видалює з себе. Внутрі протоплазми знаходиться невеличке згущене місце: це теж білковина та децю від-

мінна від протоплазми, так що до будови, як і що до функції й називається ядром. Це є пра-місце і пра-джерело життя. Воно кермує життям клітини та виконує чинність розроджування клітини. Складається воно з білковини, званої хроматиною, котра у спочинку становить безладний клубок, але в часі поділу клітини, тобто її розмножування розпадається на декілька петельок, вигляду римської п'ятки — званих хромозомами. Отож показалося, що у тварин кожного роду є стале число хромозомів; у людини є їх 48. Розродчі клітини мають такі ж підставові складники будови як усі інші клітини, але дослідники виказали цікаве заховання хромозомів цих клітин. І так обсервуючи заплідники одного рода блощиць спостеріг американець Мк. Клянг, що одні з їх мають 11 хромозомів, інші 12. Показалося, що приявність цього надчисельного хромозома званого хромозомом „х“ має засадниче значіння при повставанні полів. Коли до яєчка дістанеться заплідник із хромозомом „х“, повстає самець, колиж без „х“ повстає самиця. В інших родів тварин число хромозомів у всіх половых клітинах є однакове, але деякі заплідники мають оден хромозом менший від інших, його названо „ідіохромозомом“ і приписано йому такеж значіння як хромозомові „х“. Як бачимо в обох випадках о полі дитини рішає батько, а не мати. Деякі тварини знову мають батьківські клітини однакові, зате матірні ріжняються між собою приявністю надчисельного хромозома, або його недостатчею. З запліднених яєць з „х“ хромозомом родяться самці, без його самиці. Цей тип переважає у мотилів.

Ця хромозомальна теорія розв'язала багато загадок. І так стало зрозумілим, чому близнята є однополові або двополові. Близнята однойцеві є однополові, значить походять з одного яйця заплідненого одним живцем. Дво-яйцеві можуть бути ріжнополові, значить два яєчка можуть запліднити два живці: оден з хромозомом „х“ а другий без його. Ця теорія пояснила теж, чому відношення полів до себе є 1:1. А це тому, що так живці з хромозомом „х“, як без його, є в рівному числі і мають рівні вигляди запліднення яєчок. Тому родиться рівна скількість хлопців і дівчат, а навіть хлопців децю більше. Все-таки наслідком більшої смертності хлопців в перших місяцях життя це число вирівнюється, а навіть спадає на некористь хлопців.

Дальшим етапом на цьому шляху і наче доповненням хромозомальної теорії являються досліди німецького біолога Гольдшміда, переведені на мотілях. На підставі їх він висказує т. зв. теорію квант полових. Підставово ріжниця полів є жіночий і чоловічий половий чинник. Мужеське індивідуум має в перевазі мужеський чинник, але не є воно позбавлене і жіночого чинника, котрий є в йому наче укритий. Рівнож жіноче індивідуум має в собі попри жіночий чинник, котрий є в перевазі, укритий чинник чоловічий. Залежно від переваги одного з чинників повстає пол. Ця теорія пояснює нам багато загадок з життя так тварин, як і людини. Є такі мякуни в морі, котрі протягом життя, змінюють свій пол: зпочатку вони є самцями, опісля гермафродитами а вкінці самицями. Цю обставину пояснюємо собі уявленням досі укритих квант полових другого пола.

Як бачимо є доволі теорій відносно повставання полів. З їх слідно, як мозольно, крок за кроком людське знання мостило собі стежку до правди та з яким трудом видає воно природі дрібки великої тайни: повставання полів. Кажу дрібки, бо хоч як ці теорії зближуються до правди, в цілости її вони не розкривають, а що головне: не дають людині в руки керми цієї так важної для неї справи. Але ум людини не спочиває; він знає, що разом з відкриттям усіх законів природи, керма перейшла би

в його руки і тоді людина стала справді паном землі, залюднюючи її після своєї волі.

Помимо цих всіх складних і важких праць kwestія повстання полів ще сьогодні є одною з найтяжчих і найбільш загадочних. Все таки всі ці здобутки є щаблями, по котрих людство спинається до володіння над природою. Тайн її ще багато і задро береже їх вона перед людиною, але як не одну з їх, так і цю добує побідний людський ум.

ЗВІДОМЛЕННЯ

з праці Комітету для вшанування пам'яті директорки Марії Примівної разом із рахунковим звітом

В 7—8 числі Н. Х. в р. 1928., з приводу смерті бл. п. директорки Марії Примівної, видав Комітет заклик до бувших інституток для збирання жертв на пам'ятник на могилі Покійниці, на пропам'ятну таблицю в Інституті та стипендію її імені.

На заклик цей відгукнувся цілий ряд товаришок, які за посередництва адміністрації журналу „Нова Хата“ зложили разом зл. 1624.— Викази жертв були своєчасно поміщені поіменно в Н. Х.

Із зібраних грошей Комітет зладив пропам'ятну таблицю, яку приміщено в вестибюль старого Інституту побіч статуї Матері Божої на сходах, в місці де Покійниця звичайно вечірною порою, коли все життя в інституті втихало, проводила кілька хвилин на гутірці з найближчими з її оточення.

Таблиця проєктвана п. Оленою Кульчицькою, виконана з граніту; на ній золотими буквами вирізьблено напис.

Урочисте посвячення пропам'ятної таблиці відбулося 3 вересня 1929 р. при нагоді отворення шкільного року в інституті.

Пам'ятник на могилі в Лоліні зладжений з пісківця; на ньому мармурова плита, з подібним написом як на пропам'ятній таблиці. Могила обрамлена каменем разом з двома іншими могилами рідні бл. п. Директорки. Посвячення пам'ятника відбулося в неділю 28 вересня ц. р., про що докладніше вже згадано в цьому числі „Н. Х.“

РАХУНКОВИЙ ЗВІТ.

Пропам'ятна таблиця	600.— зл.
Пам'ятник в Лоліні	240.—
Мармурова плита в Лоліні	140.— 380.— „
Вінок і квіти	40.— „
Поїздки делегаток	70.50 „
Друки, оголошення, порта і т. д.	53.05 „
Разом	1143.55 зл.
Приходи разом	1624.— „
Остає	480.45 зл.

які Комітет має призначити на стипендію ім. дир. Марії Примівної для учениці Перемиського інституту.

Подаючи це до відома П. Т. жертводавців, Комітет дякує щиро Всім, що своїми датками причинилися до звеличання пам'яті бл. п. Директорки, та радо прийме дальші жертви від тих, що не мали до тепер змоги або нагоди зложити даток, — на живий пам'ятник-стипендію.

За Комітет:

Ольга Левкевич, Марійка Данилевич,
Стефанія Савицька.

У СПРАВІ ЖІНОЧОЇ РЕМІСНИЧОЇ БУРСИ У ЛЬВОВІ

Хочемо поділитися з громадянством радісною вісткою, що з початком шк. року відчинило Т-во опіки над дітьми і молоддю бурсу для дівчат-ремісничок у Львові. Бурса міститься у власнім домі при вул. Янівській, який закупило Т-во з жертв зібраних п. М. Говиківичевою серед наших земляків в часі її побуту в Америці в 1928 р. Ідучи на зустріч великій потребі приміщення жіночої ремісничої молоді, Т-во влаштувало там бурсу для дівчат. Хто стрічався з дівчатами, які тут училися ремесла, той бачив, в яких невідповідних умовах мешкали вони й кілька

Дівоча ремісничка бурса при Янівській вул.

з них наражено на всі небезпеки великого міста, включно з винародовленням.

Дати їм здорове мешкання, відповідну опіку і тим самим змогу скінчити науку та створити власний варстат праці — це завдання перебало Т-во на себе.

І тут ще раз з тої нагоди дякує Т-во тим землякам в Америці, які своїми жертвами і поміччю в збірці причинилися до здійснення тої мети.

На тім закупленім домі тяжить ще довг 1500 дол., який Т-во зобов'язалося заплатити протягом якогось часу. Весь скромний дохід з бурси йде на удержання її, так що сплачувати рати довгу, Т-во не має змоги.

На заклик Т-ва поспішити з дальшими пожертвами, відгукнулися ті, які започаткували діло, а саме:

Жіноче Запomoгове Товариство в Шікаго (секретарка п. З. Кульпяк) 15 дол. і 21 дол.

П. І. Небур в Чікаго через Об'єднання 10 дол.

Об'єднання Укр. Організацій в Америці 15 дол.

П. Пелягія Полянська 5 дол.

Філія Т-ва Охорони й Опіки над молоддю в Перемислі і Радехові 25 зл.

П. Константина Малицька 20 зл.

Кооп. „Укр. Народне Мистецтво“ у Львові 35 зл.

Збірка на Святі Матері в Сіракуз через о. Евстахія Сидорака 20 дол.

Хто слідуєчий?

ТОЛОЧУ ДЕСЕНІ НА ПЛАЦАХ ПЛЮШЕВИХ
НОВИХ І СТАРИХ, ЗНОШЕНИХ, ВІДСВІЖУЮ,
ЧИЩУ, ПЕРЕРОБЛЮЮ

М. ВОЛЯНСЬКА

ЛЬВІВ, УЛ. СОБЕСКОГО Ч. 12. — ТЕЛ. 17-04

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Просимо шан. авторів надсилати свої праці в цілості. Тільки закінчені праці будуть розглядані на Ред. Колегії. Рукописи треба писати чітко на одній сторінці паперу. Редакція залишає за собою право скорочувати й виправляти рукописи. Рукописів друкованих творів не звертається.

Наталія Осінська, Варшава. Ваша стаття прийшла трохи за пізно для цієї пори року. Використаємо її пізніше, коли на це погодитесь.

Марія Чолій, Калиш. Щиро дякуємо Вам за візирець. Він уже був поміщений у давнішому річнику „Н. Х.“ Візирець ми задержали задля цікавого добору красок.

Др. Остап Грицай, Відень. Щиро дякуємо за вістку. Раді будемо, помістити працю Вашого пера, про яку згадуєте.

Ю. Купер (Youngstown). Щиро Вам дякуємо за прихильне відношення. Ми радіємо, що „Нова Хата“ сповняє свої завдання на еміграції. Припорушення виконаємо згідно з Вашими вказівками.

ХТО ПОРАДИТЬ?

Прохаю шановних читачок поради мені, як зм'якшити тверду ваннисту воду до прання, але так, щоб від цього не потерпіло або не пошкодило білизни.

Хто знає, як поводитися з ванною з чорнобілих кафель? Буду вдячна, коли подасть мені хтось випробований спосіб чищення кафель взагалі.

Чула я, що при шитті веснів найкраще їх навоскувати, щоб не пропускали піра. Може котра з читачок вже пробувала щось такого і поділиться зі мною своїм досвідом. Чи таке носкування успішне і в який спосіб його переводити?

Вже давно пошука з наміром вичистити старинний образ, мальований олійними фарбами. Не хотіла б давати його з дому, або витрачувати багато грошей на його чищення. Може котра з читачок знає нешкідливий спосіб такого чищення й схоче мені його подати?

Прохаю поради мені, як переховати пелюгонії через зиму, щоб на весні зацвіли? Через літо вони стоять у мене в горді.

З НАШОГО ДОСВІДУ

Перемишлянка. Хочу подати Вам коротко спосіб, яким я змонтувала круглу оксамітну подушку. Я викинула боки подушки шовком, тому що оксаміт не морщиться так гарно і робить подушку тужкою.

Перш усього треба вишити весні з міцного матеріалу, щоб піра не пропускала. Верх весни приложити до споду й викроїти коло. Потім на боки весни приладити смугу, довгу на 135 см, широкую на 18 см, тоді коли промір кола досягає 40 см. Бічну смугу пришивається до верху весни на машині, розпрасується шви а потім подібно поступається і зі старою частиною весни, з тим, що треба лишити там невеликий отвір на наповнення весни пірам або капоком. Коли вже подушка наповнена, зашити отвір дрібним стібом.

Верх і спід подушки з оксаміту треба прикривати рівночасно з верхом і сподом весни, щоб їхні розміри мало різнилися між собою. Спід подушки можна злегка пришити до весни а вишиваний верх підложити органзиною. Тоді приладити смугу лискового шовку довгу на 2 м, широкую на 23 см, зішнати її на машині й розпрасувати. Коли цей круг уже готовий, заложити рубець з одної сторони, широкий на 3 1/2 см і морщити круг у місці зішнати так, щоб повстала „головка“. У віддаленні 2 см можна морщення повторити 4 до 5 разів. Потім розділити морщення рівномірно і пришити цей круг злегка до вишиваного верху подушки, дрібним стібом. Натягнути тепер верх з боками на подушку і пришити так, щоб відрізок знаходився точно по середині. Долішній рубець, який ми загнали на 2 1/2 см, пришити тепер обережно до спідної частини подушки, уважаючи, щоб голка проходила аж до піри, бо витягне його наверх.

Стефа З. Біле футро найкраще вичистити в розчині паленої магнєзії й бензини. Посинте футро тою кашою, вигладіть його руками а потім поставте висохнути. Коли висхне, можна магнєзій легко стріпати.

Олена Г. Ще додатково подам я Вам випробований спосіб варення мила, який я дістала з фабрики мила й часто вже ним ко-

ристуюся: Треба варити 4 фунти товщу (лою, кінського, або й собачого товщу, ріжних підпадків) з 8 літрами води через 2 години і 1 фунтом мильного каменя, якого можна купити в кожній дрогерії. Коли це все розвариться як слід, додати дві пригорщі кухонної соли і зняти негайно з огню. Коли воно прохолоне, зняти зверху густу масу а до спідної додати 3 літри води і варити далі. Цей спідний осад можна вживати до миття долівки.

По зваренні верхньої маси додати ще дві пригорщі соли, змішати й переллати в форми.

Якщо мило було би за мало тверде, можна додати ще кусник мильного каменя й варити далі якийсь час. **Стефанія В.-Д.**

Молодій матері. З довголітнього учительського досвіду знаю, що ніколи не є завчасно на науку. Якщо Ваша доня здорова і нормально розвинена, якщо сама цікавиться вже наукою й хоче вчитися, так посилайте її до школи. Рік перебутий дома для бистроумної дитини, яка вже рветься духом вперед, є втрачений. Може колись пізніше треба буде задля ріжних причин якусь класу повторити — а тепер, коли ніщо не стоїть на перешкоді, хай Ваша дитинка починає науку.

ПРИПИСИ

Торт Пішінгер.

Пропорція: 20 дкг чеколеди, 20 дкг цукру, 1 1/2 склянки сметанки або молока (якщо вживаємо молока то треба додати 3 дкг масла), 10 дкг оріхів, 1 чарку руму і 5 андрутів.

Чеколеду поламати на кусники, змішати з цукром і варити в молоці аж згусне. В останній хвилині додати змелених оріхів, але варити вже не можна з ними. Тепер додати руму й смарувати андрути; верх торта поллати глянзурою.

Глянзура: 12 дкг чеколеди, одна склянка води, варити на кухні, а опісля поллати торт, розгладжуючи ножем.

Торт Мічі.

Пропорція: 1/4 фунта мідгалів, 1/4 ф. цукру, 1 1/2 таблички чеколеди, 5 білків. Маса: 15 дкг масла, 10 дкг цукру, 3 таблички чеколеди.

Нарені мідгали змолоти й змішати з цукром і тертою чеколедою, вкінці додати убиті білки. Цю масу поділити на три часті і спекти в рівномірній печі з паячки. Як прохолоне переложити масою. Масло утерти на піну, додати цукор, а вкінці чеколеду розітріти в рурі. Торт можна поллати глянзурою.

Торт маковий.

Пропорція: 2 склянки маку, 12 яєць, 20 дкг цукру, 10 дкг мідгалів, 1 1/2 склянки тертої булки.

Мак попарити й втерти в макітрі, жовтка додавати по одному, додати цукор, а вкінці мідгали і булку на переміну з убитими білками.

Маса: 16 дкг масла, 3 жовтка, 10 дкг цукру, 4 товчені і просіяні бішкоти, 3 ложки міцної чорної кави. До жовтків і цукру додати кави і вбивати на кухні, аж доти, доки не згусне. Як маса прохолоне, додати втертого масла й бішкотів.

Торт оріховий.

Пропорція: 1/2 фунта цукру, 10 яєць, 15 дкг оріхів турецьких або волоських, 10 бішкотів.

Цукор з жовтками втерти, щоб маса була майже біла, дати товчених і просіяних бішкотів, вкінці додавати убиті білки на переміну з оріхами. Зпечи в мірній рурі в двох формах.

Маса: 15 дкг масла, 15 дкг оріхів або мідгалів, 15 дкг варення, 15 дкг цукру, 1/2 склянки битой сметанки і 3 жовтка. Утерти масло дати цукор і жовтка, опісля варення й оріхи а вкінці сметанку, переложити торт і поллати локром.

Крухі тісточка з цитриною.

Пропорція: 26 дкг масла, 35 дкг муки, 21 дкг цукру, 7 дкг обираних з луски мідгалів, і змелених на масу, 1 яйце і сок з 1 цитрини. Замісити тісто, розвалювати на стільниці, витинати тісточка і печи в печі, або рурі.

Тісточка американські.

1 фунт масла твердого, 1 1/2 ф. муки, 6 цілих яєць і 1/4 літ. доброго квасної сметани. Замісити тісто і виробляти тісточка. Перед печенням смарувати тісточка яйцем і посипати сіканими мідгалами.

На пам'ятник пок. директорки Марії Примівної

зложили:

Стефанія Іваницька, Гамівка 10.— зол., Марія Данилевич, Перемишль 10.— зол.

СТЕПАН ЦВАЙГ

ЖІНКА І КРАЄВИД

Тоді зараз за мною я почув стогін, що гостро вирвався зі змучених грудей, а за ним стомлене, благальне, тужне слово: „Колиб вже раз впаде дощ“!

Такий дикий, так стихійний був цей голос, цей вираз гнобленого почуття, якби його сказала сама земля своїми потрісканими губами, змучений, здавлений краєвид під олов'яним утиском неба. Я озирнувся. За мною стояла дівчина, що видно сказала ті слова, бо її бліді, гарно зарисовані губи були ще трошки відчинені немов від спраги, а рука, що спиралась на одвірок, злегка дрожала. Мов через пропасть виплила очима в краєвид, а її очі потонули в темряві, що звисала понад соснами. Чорний — без виразу — він-цей погляд, непорушний мов безодня супроти глибокого неба. Її бажання досягало тільки верхіття, досягало клубів хмар, повислої бурі, але мене не досягало. Так міг я оглядати її незнакому і я бачив, як підносилися її груди, як щось потрясало ними, начеб вона давилася, тепер підійшло до шиї, що ніжно вихилилася з відкритого вбрання, аж доки не задрожали губи, отворилися мов зі спраги і знов сказали:

„Колиб вже раз хотів падати дощ“.

А мені здавалося, що це стогін цілого спрагненого світа. Мов причинне сонне марево виглядала її статуриста, її розпалений погляд. А як вона тут стояла в ясному вбранні напроти олов'яного неба, то видавалася мені жаждою, очікуванням цілої спрагненої землі.

Щось зашелестіло в траві. Щось вдарило об окап. Нагло всюди той легкий, брязкучий звук. І нараз я зрозумів, я відчув це, що це краплини так тяжко падають, перші відсвіжуючі краплі — блаженні вістунки великого холодного, густого дощу. Ох, вже починається, вже почалося забуття і благословення опиянення обхопило мене. Я був оживлений, як ніколи. Вискочив в ту мить і зловив краплю в руку. Тяжко і змучено впала краплина на руку. Я зірвав капелюх, щоби відчуті на чолі й волоссі подув вихлого повітря, дрожав з нетерплячки, щоби мене цілого дощ відсвіжив, щоб його почула всередині горяча потріскана шкіра, в глибоко відкритих порах, в розбурханій крові. Вони ще скупо падали — вони — ці плюскотячі краплі, але я вже наперед відчував їх обильність, я чув, як вони падають, шумять рваними греблями, відчував розрив неба над лісом, над млістю розпаленої землі.

Але о диво! Краплі не падали скорше. Можна було їх почислити. Раз... раз... раз... раз... падали вниз, тріскали, шепотіли, шуміли, але не хотіли злитися у велику шумну музику дощу. Кропило боязко, але замість, щоби той такт збільшився, він ставав все поволішій і ще поволішій і нагло замовк зовсім. Начеб мінутова вказівка годинника нагло урвалася і час застиг. Серце, що горіло в мене з нетерплячки, нараз похолело. Я ждав, ждав, але нічого не було. Небо дивилося чорно, насупивши тупе чоло, хвилями царювала тишина мов в могилі, а потім здавалося, високо прояснилося, стіна хмар розступилася, легко погуркуючи і посунулася далі. Чим раз плиткішою ставала їх чорна незглибимість і в безсилому незаспокоєному розчаруванні розлягався краєвид під виясненим горизонтом. Як з пересердя перебіг ще легко останній судорог по деревах, вони схилилися і гнулися, але потім їх галузки жадібно простягнені впали знов наче мертві. Все більш прозорим ставав серпанок хмар, небезпечна ясність засяла над безборонною землею. Нічого не сталося — буря перейшла.

Я дріжав на цілому тілі. Те, що я відчував — була злість, безпам'ятне відчуття безсилового розчарування — зради. Мені хотілося кричати або шаліти, появлялось бажання щось розбити, бажання чогось злого й небезпечного, жажда німети. Я чув у собі муку цілої зрадженої природи, спрагу дрібного зілля, горяч дороги, ліса, гостру спеку вапняних скал, жажду цілого обманутого світа. Мої нерви затвердли, як дроти. Я чув, як вони йшли в переповнений воздух, мов наряджені електричністю, мов полум'я горіли під натягнутою шкірою. Все мене боліло, кожний шелест колов вістрям, все було немов окружене полум'ям, а погляд, що те спостерігав, згорав. Мое найглибше ество було зворушене, я відчував як багато зміслив, котрі звичайно німо і мертво спали в мізку, відкрились як малі ніздря й ними відчував я жар. Я вже більше не знав, звідки йшло мов роздрознення а звідки роздрознення землі, зникла різниця між її а моїм відчуттям, спільне нас оживляло розчарування і коли я горіло вдивлявся в долину, що наповнялася світлами, я відчував, що кожне поодинокі світло відбивалося в мені, кожна зірка запалювалася аж у моїй крові. Було таке саме безмежне роздрознення всередині і назовні і в болючому зачаруванні я все те відчував, що сповнялося коло мене, на рівні з тим, що було в мені, що в мені росло й горіло. Мені здавалося, начеб те таємне, живе ядро, що живе в кожній річці горіло найсильніше в глибині мого ества. Все я відчував в магічному загостренні зміслив — гнів кожного листка, німий погляд пса, що минав двері, опутивши хвіст і те, що я відчував, боліло мене. Цей огонь всередині став майже тілесним і коли я діткнувся пальцями дошки дверей, вона заскрипіла легко мов підпалка, пригоріло й сухо.

Тоді встав на вечерю. Мідяний звук глибоко вдарив мене, як боляче. Я повернувся. Де ті люди, що перше були в тривозі й хвилюванні? Де та, що стояла тут мов спрагнена земля й яку забув я в розгублених хвилях розчарування? Все зникло. Я стояв сам в мовчавій природі. Ще раз обняв я далечині і висоту зором. Небо було цілком порожнє, але не було чисте. На зірках лежав серпанок, зелений, розтягнений, а сходячий місяць блискотів мов зловіщий блиск котячого ока. Все там вгорі було сіре, насмішувате й небезпечне, а глибоко внизу під цю непевною сферою мріла темна ніч, фосфоризуюча як тропічне море, зі змученим похитливим віддихом заведеної жінки. Вгорі блимало ще ясно й насмішувато останнє світло, внизу змучено і душно сумерк, насторожились ворожо — таємна німа битва неба зі землею. Я віддихав глибоко й п'яно від зворушення. І урвав жмутком трави. Вона була суха мов дерево і спалахнула блакитно в моїх руках.

(Продовження слідує)

Др. ЄВГЕН ДУРДЕЛЛО

б. лікар загр. клінік

спеціаліст шкірних, венеричних і сексуальних хворіб
та лікарської косметики

Львів, Сикстуська 22, III. п. Тел. 65-67

біля „Народної Гостиниці“. — Вінда до вжитку.

Ординує від 8½—11, 14—18, нед. і св. 10—11.

Гірське сонце, Вапофор, Діатермія, Криотерапія.
Сепараткові ждавні.

Видає Кооператива „Українське Народне Мистецтво“.
Редакція і Адміністрація: Львів, Ринок ч. 39, I. пов.

За Редакцію відповідає МАРІЯ ГРОМНИЦЬКА.
З друкарні Наукового Тов. ім. Шевченка у Львові.

Щоб оминати непотрібних обопільних поштових коштів при надаванні посилок за посплатою, просимо дуже при всяких замовленнях (кроїв, взорів, монограмів і т. п.) надсилати належитість з гори, чеком „Нової Хати“, переказом, або поштовими значками.

Табелі кроїв з вимірами.

Виміри кроїв для підлітків і жінок.

Величина	для підлітків			для жінок					
	14	15	16	I	II	III	IV	V	VI
Обєм горішний	см 84	см 86	см 88	см 90	см 96	см 102	см 108	см 114	см 120
Обєм в поясі	64	66	68	70	74	78	84	90	100
Обєм в бедрах	90	94	96	100	105	110	114	120	130
Довжина спідниці	75	80	85	102	105	108	108	108	108

Виміри кроїв для дівчаток від 1—13 літ.

Величина	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Ціла довжина	см 45	см 48	см 50	см 55	см 60	см 65	см 70	см 75	см 80	см 85	см 90	см 96	см 102
Обєм горішний	58	60	62	64	66	68	70	72	74	76	78	80	82
Довжина рукава	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	37½	39	40½

Виміри кроїв для хлопчиків від 1—13 літ.

Величина	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Зовнішня довжина коротких штанів	см —	см 29	см 33	см 36	см 39	см 42	см 45	см 48	см 50	см 54	см 56	см 58	см 60
Зовнішня довж. довгих рівних штанів	—	—	57	60	63	67	70	73	76	79	83	86	89
Довжина рукава	20	23	24	25	25	29	31	33	35	37	39	41	43

Ціни кроїв:

- а) велика форма крою (костюм, сукня, плац) 2.50 зол.
 б) мала форма крою (блужка, спідничка, диточий одяг, білля) 2.—
 в) дрібнички (капелюхи, ковнірці, черевики, тощо) 1.—
 г) малий взір до ручних робіт 1.50
 г) великий взір до ручних робіт 2.40

ЗРАЗКОВІ МОНОГРАМИ

(ручно рисовані)

до гапту й вишивання хрестиками

в ціні від 0.50 до 1.— зол. за штуку.

При замовленнях не забувати подавати величину букв і до чого вони призначені (до хустинок, білля, рушників, пошевок, обрусів і т. п.).

НИТКИ DMC до ручних робіт:

Cotton Perle ч. 8. в клубках 0.65 зол.
 " " 5. в мотках 0.45 "
 DMC в мотках " 12, 16, 25 . . . 0.25 "
 Moulinée в мотках 0.18 "

При замовленнях треба подати краску (найкраще за числом) і кількість мотків або клубків. До робіт, поміщених в „Новій Хаті“ можна красок не подавати, лиш зазначити, до якого взору дібрати нитки.

Гроші треба висилати рівночасно із замовленням переказом або в поштових значках. На звичайне порто посилки долучити 0.50 зол., а на поручене 0.75 зол. При найменших замовленнях ниток і інших матеріалів на порто треба долучити 1.20 зол., при більших (полотно, канва) 1.50 зол. Всі замовлення полагодується (за попереднім надісланням належитості) протягом 7—10 днів.

Замовлені товари висилається за посплатою.

УКРАЇНСЬКЕ НАРОДНЕ МИСТЕЦТВО

ВИКОНУЄ готові або на замовлення ручні роботи з народними вишивками й мережками для прикраси одягів і домашньої обстановки.

ПОРУЧАЄ вишивані блузки, суконки, сорочки до народних одягів, білля, обруси, капи, сервети, подушки.

ВИДАЄ щомісячний журнал для плекання домашньої культури „**НОВА ХАТА**“ з відділом мод і ручних робіт. Передплата виносить: на рік 18 зол., на піврік 9.50 зол., на чверть року 5 зол. Для Америки 3 дол., а для Чехословаччини 2.50 дол. річно. (Red. i Adm. Lwów, Rynek 39.)

КРОЇ! ————— МОНОГРАМИ! ————— ВЗОРИ!

ПОЗІРІ

ЖІНКИ!

ПОЗІРІ

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ КООПЕРАТИВИ:

„УКРАЇНСЬКЕ НАРОДНЕ МИСТЕЦТВО“

ЖІНОЧА ПРОМИСЛОВА КООПЕРАТИВА З ОБМ. ПОР. У ЛЬВОВІ.

АДРЕСА:

УДІЛ 30.— зол.

Львів, Ринок 39.

ВПИСОВЕ 3.— зол.

**ЖІНОЧА
ПРОМИСЛОВА
КООПЕРАТИВА**

„ТРУД“

ЛЬВІВ, Ринок ч. 39.

ВЕДЕ: 1. Робітню жіночого, мужеського та постільного білля.
2. Робітню жіноч. одягів, костюмів та плащів.
3. Магазин полотен, готового білля, кравецьких додатків.

УДЕРЖУЄ: 4. Трилітню фахову школу кравецтва й білизнярства.

УДЕРЖУЄ: 5. Курси для управительок робітень та інструкторок шиття і крою.

Видає Кооператива „Українське Народне Мистецтво“. За Редакцію відповідає **МАРІЯ ГРОМНИЦЬКА**.
Редакція і Адміністрація: Львів, Ринок 39. З друкарні Наукового Тов. ім. Шевченка у Львові.

Ціна числа зол. 1.80